

Myntbruk i det medeltida Falsterbo

En topografisk studie

Stockholms
universitet

Arkeologiska Institutionen
Kandidatuppsats (III), 15 hp
Höstterminen 2020
Kenneth Andersson
Handledare: Jens-Christian Moesgaard

Förord

Denna uppsats hade inte varit möjlig utan den hjälp och det stöd som jag haft turen att erfara under arbetets gång. Jag skulle först och främst vilja tacka Sven Svenssons Stiftelse för Numismatik varifrån jag erhållit medel att kunna genomföra en resa till arkivet vid Lunds Historiska Museum (LUHM) och bedriva min rapportinsamling. Ett stort tack riktas dessutom till personalen vid LUHM, i synnerhet Jerry Rosengren för att ha hjälpt mig att få fatt på det relevanta materialet och underlättat arbetet vid mitt besök. Utöver detta vill jag även tacka personalen vid Antikvarisk-Topografiska Arkivet i Stockholm för deras hjälp vid mina besök.

Avslutningsvis vill jag dessutom tacka min handledare Jens-Christian Moesgaard för hans vettiga synpunkter och stöd under denna hösttermin som arbetet pågått.

Innehållsförteckning

Inledning.....	1
Bakgrund	1
Syfte.....	2
Frågeställningar	3
Teori och metod	3
Tidigare forskning.....	5
Materialgenomgång.....	6
Den topografiska indelningen	6
Det arkeologiska rapportmaterialet	12
Myntmaterialet.....	17
Topografiskt verifierade myntfynd	21
Icke verifierbara myntfynd	24
Slutsatser	26
Myntbruket i Falsterbo under medeltiden	26
Källkritisk diskussion av det arkeologiska rapportmaterialet	28
Sammanfattning	30
Referenslista	31
Litteratur	31
Otryckta källor	31
Antikvarisk-Topografiska Arkivet	31
Fornsök	31
Hemsidor/Internetkällor	32
Lunds Universitets Historiska Museum.....	32

Abstract

The goal of this study has been to examine the spatial distribution of the medieval finds of coins in the town of Falsterbo at the southern part of the Skanör-Falsterbo peninsula. In doing so, the further aim has been to locate spatial areas within Falsterbo where there is an argument to be made that coins have been in use, but at the same time to locate the spatial areas where it doesn't seem to have been any intensive usage of coins. The material being used to investigate this has been made up of archaeological dig-reports dating back to the 1880s, with the most recent one being published in the spring of 2020. The results of the study has shown that the finds to be found from this time period are located in the southwestern and the southern parts of the peninsula, whereas the northeastern part of the heritage site within Falsterbo has shown to be lacking in finds, despite a relatively high amount of digs taking place in the area. A general discussion about the weaknesses of the given source-material has also been undertaken.

Key words

Falsterbo, myntbruk, arkeologiska grävrapporter, Skånemarknaden, källkritik

Inledning

Bakgrund

Utmed Skånes kustområden kom det under medeltiden att uppstå marknader dit stora delar av norra Europas befolkning säsongsvis sökte sig för att bedriva handel. Tidpunkten på året för marknadshandeln sammanträdde med sillfiskesäsongen mellan augusti-oktober (Ersgård, 1988:1). Dietrich Schäfer argumenterade redan på 1880-talet för att det handelsnätverk som de tyska hanseatiska städerna upprättade i Östersjön under medeltiden kraftigt påverkade Skånemarknadernas uppkomst. Från de norra delarna av Tyskland transporterades det oömbärliga saltet som användes vid konserveringen av den sill som fiskades friskt i Öresundstrakten. Skånes geografiska placering som en central nod i detta handelsnätverk, och de hanseatiska handelsmännens förbindelser med övriga Europa möjliggjorde att dessa marknader blev internationella träffpunkter (Ersgård, 1988:3 & Blomqvist, 1950:143).

Den saltade sillen var dessutom en oerhört användbar handelsvara under denna period då den nyttjades som alternativ föda under de fasteperioder som försiggick i det katolska Europa, då kött inte var tillåtet som föda. Det existerade med andra ord ett behov i stora delar av Europa som nu kunde tillgodoses av de hanseatiska handelsmännen via Skånemarknaden. En annan följd av detta blev att dessa marknader även kom att dra in enorma intäkter till den danska kronan, och Skånemarknaden blev en av de viktigaste handelsmarknaderna under åtminstone 1300-talet (Hallberg & Pulsiano, 1993:652). Då de hanseatiska städerna främst började expandera från 1200-talet och framåt har det ofta framhållits att detta även bör ses som starten för den merkantila expansionen i Skåneområdet, men kritik har framförts mot detta av exempelvis Aksel E Christensen. Dennes ståndpunkt var att det var lika viktigt att den danske kungen spelade en roll och kunde garantera fred på marknadsområdena, vilka ju alla var lokaliserade på dansk mark. Han argumenterade dessutom för att det bedrivits handel med utgångspunkt i sillfisket före de hanseatiska städerna etablerade sig under 1200-talet. Dessa argument baseras främst i medeltida kröniketexter där sillfiske och handelsverksamhet omnämns i det södra Östersjöområdet rent allmänt (Ersgård, 1988:4). I termer av en internationell prägel på marknadsdrivandet är det först under 1200-talet som Skånemarknaden kan påstås nå upp till detta, som ett direkt resultat av de hanseatiska influenserna.

En av de absolut viktigaste platserna där Skånemarknaden bedrevs var ute på den halvö som i modern tid utgör Sveriges sydvästligaste punkt, nämligen Skanör-Falsterbohalvön. Under medeltiden låg detta område under den danska kronan. Skanör återfinns man på den norra delen av denna halvö, där de äldsta arkeologiska spåren efter marknaden står att finna. Även

om det inte existerar en exakt datering för när Skånemarknaden uppstod här så har den åtminstone från 1200-talets början dykt upp (Ersgård, 1988:35). I Falsterbos fall så verkar marknaden uppstå lite senare än i Skanör, men från åtminstone mitten av 1200-talet existerar skriftliga källor som omnämner verksamhet på platsen. Mer specifikt omtalas 1268 platsen som knuten till marknadsaktiviteter (Ersgård, 1988:75). Lars Ersgård har argumenterat för att marknadsverksamheten avtar tidigare i Skanör, för att i stort sett ersättas av en mer expanderande marknad i Falsterbo mot slutet av 1300-talet (Ersgård, 1988:92). Marknadsverksamheten i Falsterbo verkar inte börja avta förrän framåt sekelskiftet 1500 (Ersgård, 1988:98-99).

Som redan antytts ovan har Skånemarknaden sedan tidigare studerats både utifrån de arkeologiska fynden som gjorts på platsen men också via det skriftliga källmaterial som finns tillgängligt. När det kommer till de arkeologiska insatserna kring Skånemarknaden i Skanör och Falsterbo har man fokuserat på en stor mängd olika materialkategorier och lämningar i marken så som lerbottnar, keramik samt spår efter bebyggelse och målet har ofta varit att söka efter var själva marknadsområdet har legat i relation till andra bebyggelseföreteelser så som läget för fiskebodarna, institutioner likt borgar och kyrkor samt den medeltida stadsmiljön (Ersgård, 2002:128-131).

Ett annat material som visserligen har utnyttjats på den här platsen, men då främst för att kronologiskt datera andra lämningar, har varit myntmaterialet. Mynten som materialkategori har emellertid en större potential än så. Det är med inspiration i detta faktum som denna studie har tagit sitt avstamp i att studera den rumsliga fördelningen av de medeltida mynten som återfunnits i Falsterbo, och vad denna fördelning kan bidra med till forskningen om Falsterbohalvön.

Syfte

Den här studien tar sin utgångspunkt i ett relativt outforskat myntmaterial men i stället för att betrakta mynten som ett verktyg genom vilket man kan kronologiskt datera andra lämningar så kommer ett intresse för den rumsliga fördelningen av dessa myntfynd att stå i fokus.

Trots att denna halvö utgörs av de båda orterna Skanör och Falsterbo har en geografisk avgränsning genomförts i detta arbete genom att enbart fokusera blicken till den södra halvan av halvön som utgörs av Falsterbo. Detta avvägande har gjorts utifrån den rådande omfattningen av källmaterialet vilket motiveras och tydliggörs ytterligare under materialkapitlet.

Tidsmässigt avgränsas undersökningen av den tidsperiod som vanligtvis kopplas samman med Skånemarknadens existens, nämligen början av 1200-talet till ungefär 1550-talet. Även om det finns vissa indikationer på att en liknande handel bedrivits så pass tidigt som mot slutet av 1100-talet finns det inga ordentliga belegg för att så varit fallet på den undersökta platsen.

Syftet med denna uppsats är således att undersöka det medeltida myntbruket i Falsterbo utifrån det arkeologiska källmaterialet som finns tillgängligt. Målet med studien blir därför att rikta blicken mot de platser där mynten till synes har brukats, men även de platser där en avsaknad av mynt går att identifiera. Utöver denna målsättning tillkommer en källkritisk diskussion kring hur man arkeologiskt undersökt Falsterbo rent rumsligt och vad det fått för konsekvenser för myntfördelningen inom ramen för denna uppsats.

Frågeställningar

Utifrån ovanstående syftesformulering ämnar denna uppsats att rikta in sig mot följande frågeställningar.

- Hur ser den rumsliga fördelningen av myntfynd ut i Falsterbo från Skånemarknadens uppkomst runt mitten av 1200-talet fram till dess nedgång under den första halvan av 1500-talet?
- Hur omfattande är det arkeologiska källmaterialet, och vad får det för konsekvenser för det resultat som uppnås?

Teori och metod

Möjligheten att bortse från myntmaterialet som enbart ett verktyg att kronologiskt datera andra föremål- och anläggningstyper och i stället poängtera styrkan av att studera myntfördelningen ur ett rumsligt perspektiv har tidigare framlyfts inom myntforskningen.

Gitte Tarnow Ingvardson har i sin bok om den ekonomiska utvecklingen från sen vikingatid till den tidiga medeltiden i Danmark bland annat arbetat utifrån ett rumsligt perspektiv på myntmaterialet. I sitt arbete med de enskilda myntfynden från Roskilde utarbetade hon en analysmodell som intresserade sig för den rumsliga fördelningen av dessa mynt (Ingvardson, 2010:34-35). Grundtanken i denna analysmodell utgörs av att man identifierar olika kategorier av platser varvid man sedan kan inordna de olika fynden under respektive kategori och se hur de fördelas rent rumsligt, samt var det uppstår en avsaknad av fynd. I Ingvardsons fall så skapades fyra stora kategorier av områden knutet till de individer som dominerade däruti. Dessa kom att utgöras av den urbana miljön, landsbygdsmiljön, kyrkans platser och slutligen de platser som går att knyta specifikt till den sociala överheten (Ingvardson, 2010:35-36). Styrkan med den här analysmodellen var att den gav Ingvardson en möjlighet att kunna tolka hur myntbruket sett ut bland olika samhällsskikt men givetvis även hur frekvent som mynten brukats, och inte brukats, på särskilda platser (Ingvardson, 2010:37). En av hennes målsättningar var dessutom att studera hur ev. förändringar skett i myntbruket över tid, så tre olika tidsmässiga faser kom dessutom att nyttjas för detta ändamål vilket möjliggjorde att det gick att följa frekvensen för de enskilda myntfynden för respektive område över tid (Ingvardson, 2010:43-44).

I arbetet med den här uppsatsen kommer inspiration från denna typ av rumslig uppdelning av studieområdet att genomföras för att möjliggöra en analys av hur myntbruket ter sig i Falsterbo. Då det inte ligger i uppsatsens syfte att studera någon förändring av myntbruket över tid utan snarare att identifiera hur själva myntbruket sett ut överhuvudtaget under en vald tidsperiod så kommer ingen indelning av tidsmässiga faser att ske. Det är inte heller primärt av intresse för denna studie att på förhand ha identifierat vad varje delområde har haft för specifik roll likt Ingvardsons indelning styrdes av vilket samhällsskikt som varit det dominanta däruti. En diskussion kring vad den tidigare forskningen har lyft fram för aktiviteter i de olika områdena kommer däremot att göras i samband med att områdena presenteras. Målet med områdesindelningen i denna studie handlar i stället framförallt om att möjliggöra en materialproduktion med vilket en rumslig analys av det medeltida Falsterbos myntbruk kan genomföras. Fokus inom de olika områdena blir därför att ta reda på huruvida man återfinner mynt, eller inte, på dessa platser.

Detta kommer i sin tur möjliggöras genom den statistik som kunnat sammanställas utifrån arkeologiska grävrappporter och dokumenterade observationer från Falsterbo för den valda tidsperioden. Målsättningen har inte varit att enbart rikta in sig på de grävningar där mynt har kunnat identifieras utan samtliga rapporter har sammanställts, oavsett om myntfynd gjorts eller inte. Tanken har här varit att det är av lika stor vikt att få fatt på de topografiska platser där det saknas myntfynd som där det går att finna dem för att kunna argumentera för hur det faktiska myntbruket sett ut. Ur det avseendet är det rimligt att argumentera för att uppsatsens metod framförallt har handlat om att samla in och sammanställa arkeologiska grävrappporter till brukbar statistik att applicera på den genomförda områdesindelningen. De arkeologiska grävrappporter och dokumenterade observationer som används i uppsatsen sträcker sig från perioden 1880-2020.

Utöver uppgifter om myntfynd har även information om omfattningen på grävningarna varit av intresse för att kunna diskutera styrkor och svagheter i källmaterialet som sådant. Detta material ligger till grund för den viktiga källkritiska diskussion som genomförs för att se hur pass väl exploaterat respektive område har varit ur ett arkeologiskt grävperspektiv. Vidare har det under arbetets gång blivit uppenbart att även uppgifter om huruvida man nått ner till kulturlager vid grävningen eller inte visat sig bli av större vikt än t.ex. uppgifter om hur djupt man grävt. Detta har att göra med det faktum att Falsterbo utsätts för s.k. flygsand som blåser in från kusten och lägger sig som ett extra lager över området vilket man måste gräva igenom för att nå till fram till fynden. Detta får till följd att ett generellt djup för att en grävning potentiellt ska ha kunnat generera myntfynd inte går att få fatt på. Bedömningen av huruvida en grävning potentiellt kunnat generera myntfynd har därför gjorts utifrån uppgifter om man nått ner till avsatta kulturlager, eller inte.

Tidigare forskning

Den arkeologiska forskningen som rör Falsterbo präglades under de sista årtiondena av 1800-talet och fram till andra världskriget av ett intresse för de stora monumentala lämningarna som borgen Falsterbohus och den Tyska kyrkan nordöst om borgen (Ersgård, 2002:130). Falsterbohus blev utgrävd av Georg J:son Karlin i slutet av 1800-talet och åter igen av Ragnar Blomqvist på 1930-talet (Ersgård, 1988:6). Ett annat viktigt verk som styrde detta intresse för att lokalisera vissa monumentala lämningar men även hela användningsområden i trakten var det arbete som den ovan nämnde Dietrich Schäfer publicerade 1887. Hans arbete bestod av en rad med senmedeltida urkunder vilka kunde knytas till vad olika människor företog sig i Falsterbo under medeltiden. I dennes arbete diskuterar han även de topografiska förhållandena och var de olika organisationerna var belägna på platsen (Ersgård, 1988:3).

Ragnar Blomqvist fortsatte på detta spår med att försöka identifiera de rumsliga förutsättningarna i Falsterbo under medeltiden. Genom att stödja sig på det arbete som Schäfer publicerat och även med inspiration från resultaten som framkommit vid Sven Söderbergs tidiga grävningar i Falsterbo försökte han sig på att lokalisera de olika hanseatiska marknadsfitens gränser under medeltiden (Blomqvist, 1950:145). Dessa fit var väl avgränsade områden som tillägnades de olika handelsstäderna i Falsterbo av den danska kronan, och på vilka de kunde bedriva sin handel. Blomqvists främsta intresse var att dels avgränsa dessa fitområden jämt mot varandra, men även mot resterande områden i Falsterbo likt de danska fiskelägren samt bybebyggelsen.

En senare vetenskaplig insats som kom att beröra Falsterbo var det projekt som av Riksantikvarieämbetet kom att nämnas för Medeltidsstaden. Detta var ett försök från Riksantikvarieämbetets sida att få fatt på vad man ansåg vara ett svårtillgängligt och icke överblickbart arkeologiskt material från 76 medeltida städer i Sverige, främst från äldre grävningar (Andersson, 1990:5). För Falsterbos del sammanställdes dessa uppgifter av Lars Ersgård, och rapporten publicerades 1984. Utöver uppgifter om arkeologiska grävningar bidrar denna rapport även med information om diverse institutioner på platsen, likt kyrkor, kompanihus och borgen. Utöver detta framhålls även information om den naturtopografi som gjorde sig gällande under medeltiden (Ersgård, 1984:15-16, 29-36). För Ersgårds egen del så kom han några år senare att publicera sin doktorsavhandling på samma tema. Dennes tidigare arbete med Skanör och Falsterbo inom ramen för projekt Medeltidsstaden kom att agera som en slags förstudie för avhandlingen. Hans intresse i avhandlingen är bebyggelsemässig och de två huvudproblem som han tar sig an är hur den säsongsmässiga marknaden uppstår och utvecklas över tid, samt hur denna marknadsbebyggelse förhåller sig rent topografiskt till de båda orternas mer permanenta bybebyggelse (Ersgård, 1988:14).

Sedan Ersgårds avhandling består majoriteten av bidragen till forskningen kring Falsterbo av de vidare arkeologiska grävinsatser som företagits i området. Olika grävföretag samt personal från Malmö kulturmiljö och Lunds universitets historiska museum har varit arkeologiskt närvarande i Falsterbo under modern tid. Det handlar i de fallen inte om en produktion av fullständiga studier utan snarare rapporter som blivit resultaten av grävningarna. I dessa

rapporter har man försökt förhålla sig till de tidigare genomförda tolkningarna av det medeltida Falsterbo för att ta i beaktande om de resultat man nått fram till skiljer sig eller överensstämmer med den gängse bilden av platsen.

Efter en genomgång av den tidigare forskningen på Falsterbo under den medeltida perioden framträder en bild av ett ökat intresse från 1800-talets slut och framåt för platsen men att det sedan Lars Ersgårds avhandling på slutet av 1980-talet inte har varit en enorm produktion av nya perspektiv på det medeltida Falsterbo.

Materialgenomgång

Den topografiska indelningen

För att kunna studera den rumsliga fördelningen av myntfynd i Falsterbo under den valda tidsperioden har det varit nödvändigt att dela in platsen i olika områden under vilka den information som uppmärksammats i rapportmaterialet har kunnat sorteras. Ett av de beslut som tagits i detta arbete har varit att dels betrakta fornlämningsområdet som en plats i vilken olika områdesindelningar har behövts göras, men även resterande markområden utanför fornlämningsområdet har behövts tas i beaktande.

I detta kapitel kommer den genomförda områdesindelningen att presenteras. Motiveringar till varför dessa gränsdragningar gjorts kommer också att genomföras. Inledningsvis presenteras den områdesindelning som gjorts för fornlämningsområdet, vilket följs upp med de båda områdena utanför fornlämningsområdet.

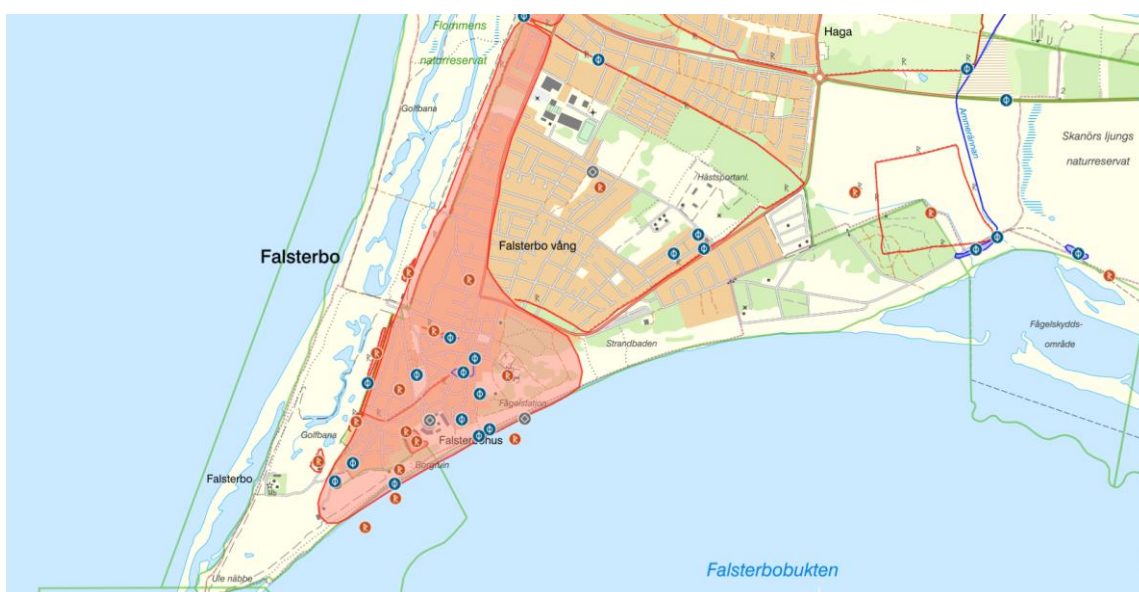

Fig. 1 – Falsterbo fornlämningsområde. Hämtat från Fornsök, 2020-01-06

I Figur 1 synliggörs avgränsningen för det medeltida fornlämningsområdet i Falsterbo som det definierats i Fornsök. Det rödmarkerade området sträcker sig i norr från strax söder om Malmövägen hela vägen längst utmed revelbildningen i väst, för att avslutningsvis också innefatta ett område österut längst utmed den södra kustremsan. I stort sett hela området söder om Malmövägen utgör emellertid dagens Falsterbo, så denna studie har även innefattat områdena väster och öster om detta fornlämningsområde (se Fig. 2).

Om man ser till de identifierbara institutioner som går att härleda till Skånemarknadens dagar så finns det egentligen fyra stycken belägna inom detta fornlämningsområde. Dessa är borgen i Falsterbo, även kallad Falsterbohus, samt tre kyrkobyggnader. Kyrkorna utgörs av den Tyska kyrkan, den Danska kyrkan samt S:ta Gertruds kyrka. Utav dessa fyra byggnadsverk är det enbart S:ta Gertrud som står kvar idag. I de båda andra fallen med den tyska och den danska kyrkan handlar det om att man gjort utgrävningar och kunnat lokalisera deras ursprungliga placeringar på platsen. Falsterbohus har som tidigare nämnts också varit utsatt för grävinsatser genom vilka man har kunnat identifiera denna ruin som platsen för den medeltida borgen i Falsterbo.

Fig. 2 – Falsterbohus (1), Tyska kyrkan m. kyrkogård (2), Danska kyrkan (3), Marknadsområdet (4), Östra fornlämningsområdet (5), S:ta Gertruds kyrka (6), Nordöstra fornlämningsområdet (7), Norra fornlämningsområdet (8), Östra Falsterbo (9) samt Revelbildningen (10).

I Figur 2, som visar samtliga områdesindelningar för denna uppsats, så finns de fyra institutionerna markerade. Falsterbohus (1) ligger som synes rätt långt söderut inom fornlämningsområdet, en bit ovanför den nuvarande kustlinjen i söder. Att det är frågan om platsen för borgen råder det inga tvivel om efter de olika faser av grävningar som gjorts på

platsen.

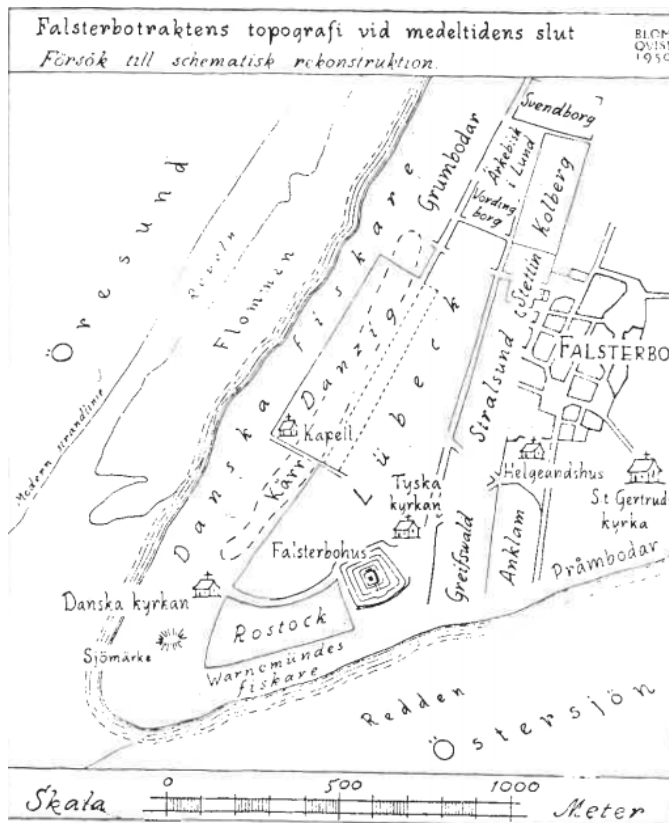
Strax nordöst om borgen upptäckte Sven Söderberg, under sina grävningar mellan 1899-1900, lämningar från en kyrkobyggnad som med största sannolikhet härrör från den Tyska kyrkan (2) (Söderberg, 1899-1900). Att det rör sig om den Tyska kyrkan talar dess placering nordöst om borgen för, då det överensstämmer med Schäfers argument utifrån de skriftliga beläggen för att den ska ha legat i de sydöstra delarna av Lübecks marknadsfit. Nordöst om Falsterbohus ska Lübecks marknadsfit nämligen haft sin sydöstra sträckning, i nära anslutning till ett flertal andra marknadsfit, bl.a. Greifswalds, Anklams och Stralsunds (Ersgård, 1988:88-89). Detta möjliggjorde för brukarna av dessa områden att ha en nära tillgång till kyrkan. Här har även senare grävningar kunnat verifiera ett gravfält till öster och söder om kyrkobyggnaden, vilka också inkluderats i områdesindelningen för detta område (2).

Nordväst om borgen på gränsen mellan revelbildningen och fornlämningsområdet har den Danska kyrkan med största sannolikhet lokaliserats genom en utgrävning 1887 av G J:son Karlin (SR 58). Det ska ha påträffats murar på platsen som inhägnat ett område där fler murar och en stor mängd skelett återfanns, däremot återfanns inga intakta gravar (Ersgård, 1988:90). Då Schäfer argumenterat utifrån en skriftlig notis från 1353 för att den danska kyrkan bör ha legat i den västra delen av detta område ter det sig rimligt att det är frågan om just den danska kyrkan som identifierats på platsen (Ersgård, 1988:90). Baserat på detta har denna plats markerats som den Danska kyrkan i uppsatsens områdesindelning (3).

S:t Gertruds kyrka (6) existerar ännu i våra dagar och återfinns i den östra delen av fornlämningsområdet där den omgärdas av ett parkområde. Denna kyrka har inte varit ägnad åt de hanseatiska handelsmännen utan har varit aktiv som stadskyrka åt Falsterbo under medeltiden (Ersgård, 1988:136). Själva gränsdragningen jämt mot det omliggande parkområdet har gjorts utifrån den moderna fastighetsbeteckningen för kyrkan.

Utöver de fyra institutionerna inom Falsterbo fornlämningsområde har denna studie även utgått ifrån fyra områdesindelningar av den övriga marken inom fornlämningsområdet. Det område som sträcker sig från klubbhuset för Falsterbo golfklubb i söder, till parkområdet i öster och nästan halvvägs norrut utmed fornlämningsområdets sträckning längst utmed den västra revelbildningen är vad som benämns för Marknadsområdet (4) i denna studie. Det finns ingen fullständig möjlighet att återskapa den exakta gränsdragningen för de s.k. marknadsfiter som tilldelades de hanseatiska handelsmännen från respektive stad där det var tänkt att de skulle resa sina bodar och bedriva sin handel. Trots detta har det gjorts ett antal försök, där Dietrich Schäfer som ovan nämnt redan tidigt försökte kartlägga handelsmarknadens sträckning i Falsterbo. I Figur 3 går det att studera hur Ragnar Blomqvists försök till en rekonstruktion av det senmedeltida Falsterbo, utifrån den tidigare insatsen från Schäfer samt även Sven Söderberg, såg ut vid dess publikation 1950 (Blomqvist, 1950:145).

Blomqvist lyfte fram tanken om att det var marknadsområdet runtomkring den centralt placerade borgen som var av primärt fokus på platsen med ett relativt stort antal hanseatiska städer närvarande mot slutet av 1400-talet. Var den exakta gränsdragningen för respektive

handelsstads marknadsfit har legat är emellertid inte av primärt intresse för denna studies områdesindelning. Däremot har Blomqvists insats varit till stor hjälp i ett försök att ringa in den ungefärliga ytan för marknadsaktiviteterna, vilket rimligtvis går att hävdas är den närmast omkringliggande marken runt Falsterbohus. Platserna för den Tyska respektive Danska kyrkan har givetvis undantagits, samt ett område strax nordöst om Falsterbohus vilket kommer motiveras längre ned.

Fig. 3 - Hämtad ur Blomqvist, 1950:145.

Inom ramen för detta Marknadsområde (4) blev det tydligt under arbetets gång att en stor mängd grävningar har företagits. Eftersom detta var fallet uppfattades det som rimligt att genomföra en nedbrytning av detta område till tre mindre enheter för att kunna närstudera denna plats ytterligare ur ett rumsligt perspektiv. Ett västligt, ett östligt och ett nordligt

Marknadsområde skapades för detta ändamål.

I Figur 4 går denna nedbrytning av marknadsområdet att studeras. Område 1, 2 och 3 är de sedan tidigare diskuterade institutionerna för Falsterbohus (1), den Tyska kyrkan (2) samt den Danska kyrkan (3). Det Norra marknadsområdet (4a), Västra marknadsområdet (4b) och Östra marknadsområdet (4c) utgör således de nya tillskotten.

Fig. 4 – Falsterbohus (1), Tyska kyrkan (2), Danska kyrkan (3), Norra marknadsområdet (4a), Västra marknadsområdet (4b), Östra marknadsområdet (4c)

Om man blickar vidare från Marknadsområdet (4) så har det inom fornlämningsens östra delar också avgränsats ytterligare ett område, det s.k. Östra fornlämningsområdet (5). Denna yta utgörs av Falsterbos parkområde, runtomkring den tidigare nämnda S:ta Gertruds kyrka. Den södra delen av detta område, följaktligen söder om S:ta Gertrud, har framlyfts som förslag till platsen för den medeltida stadsbebyggelsen av Lars Ersgård. Han argumenterade för att de fasta anläggningar som återfunnits på platsen och som verkar placerade utefter samma orientering jämt mot den södra strandlinjen är att betrakta som belägg för den medeltida staden (Ersgård, 1988:131).

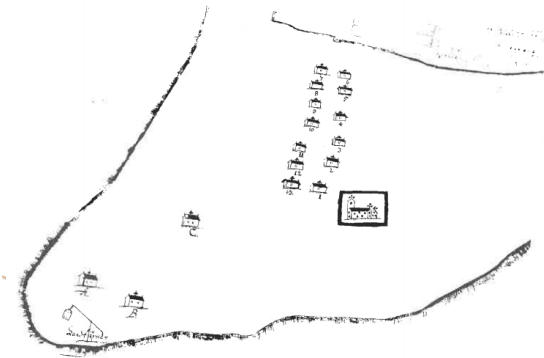

Fig. 5 - Nils Erikssons karta över Falsterbo, 1661. Hämtad ur Ersgård, 1988:128.

Området nordväst om S:ta Gertrud (6) har valts som ytterligare ett område att studera för att se hur myntfynden artar sig på denna plats. Detta Nordöstra fornlämningsområdes (7) centrala punkt är Storgatans sträckning och inkluderar ett

antal kvarter väster och öster om denna gata. I söder avgränsas området av Gamla Torget och i norr av fornlämningsområdets gränsdragning. På en karta från 1661 (Fig 5) så har till synes en stadsbebyggelse dokumenterats inom detta områdes gränser av kartans upphovsman Nils Eriksson. Återgår man därefter till den rekonstruktionskarta (Fig 3) som publicerades av Ragnar Blomqvist så har även han valt att placera den medeltida bebyggelsen för Falsterbo i detta Nordöstra fornlämningsområde (7). Han ansåg visserligen att den medeltida stadsbebyggelsen främst var att betrakta som perifer i Falsterbo under medeltiden, i relation till marknadens centrala och framträdande placering runtomkring den medeltida borgen (Blomqvist, 1950:156).

Lars Ersgård har emellertid framfört en viss skepsis mot att det skulle vara den medeltida bebyggelsen som framträder på kartan över Falsterbo från 1661 (se Fig. 5). Ersgård argumenterar för en avsaknad av tecken på mer permanent bebyggelse i detta område trots åtskilliga utgrävningar, och framhåller detta som ett argument för varför detta inte skulle kunna vara platsen för stadsbebyggelsen i Falsterbo under medeltiden (Ersgård, 1988: 129-130). Slutsatsen för Ersgård blir därför att den medeltida bebyggelsen troligtvis har flyttats från det område söder om S:ta Gertruds kyrka, vilket han själv anser vara platsen för den medeltida stadsbebyggelsen, till den dokumenterade platsen på 1661 års karta. Enligt Ersgård bör denna flytt ha skett runt sekelskiftet 1600, det vill säga långt efter Skånemarknadens upplösning på platsen (Ersgård, 1988:132).

Avslutningsvis har denna uppsats även arbetat utifrån ett sista område inom Falsterbos fornlämningsområde och det är hela den övriga sträckningen i den norra delen av fornlämningsområdet vilket inte går att styrka som marknadsområde utifrån skriftliga källor.

Faktum är att det råder stora frågetecken kring vad detta Norra fornlämningsområde (8) har utgjorts av för typ av aktiviteter och bebyggelse under medeltiden. Ersgård poängterade i sin avhandling att det finns skriftliga källor som antyder att mark tillhörandes befolkningen från Villa Haghen, en slags föregångare till Falsterbo rent namnmässigt, skulle ha varit placerade norr om marknadsområdet. Denna mark ska, enligt den skriftliga notis från 1382 som omnämns, ha sålts till de preussiska städerna men Ersgård hävdar att det i så fall troligtvis inte rör sig om en bybebyggelse på platsen, utan enbart mark som ägts av befolkningen söder om S:ta Gertrud (Ersgård, 1988: 134).

Oavsett vad den tidigare forskningen kan nå fram till för slutsatser om denna norra del av fornlämningsområdet så framträder den i vilket fall som helst vara avskild från marknadsområdet längre söderut. För att kunna studera hela fornlämningsområdet topografiskt har därför detta område skapats och inkluderats i uppsatsen och den södra gränsen har dragits i höjd med den nuvarande Mostyckevägen och Norra Vånggatan. Området följer därefter fornlämningsområdets gränsdragning norrut.

Utöver den yta som inkluderas i fornlämningsområdet så består denna södra del av halvön dessutom utav ytterligare landområden. För denna studie har det därför varit nödvändigt att skapa två till områden för att täcka in hela den södra Falsterbohalvön som undersökts. Hela landområdet öster om fornlämningsytan går under beteckningen det Östra Falsterbo (9). Detta område inkluderar den moderna bebyggelsen nordöst om fornlämningsområdet, men sträcker sig också längre österut till de öppna ytorna på det som kallas Skanörs Ljung längst i öst. Trots att namnet på dessa ljungar riktar blicken mot Skanör på öns norra del så är de rent geografiskt belägna på så vis att det inom ramen för detta arbete har tolkats som relevanta för en rumslig studie av det medeltida Falsterbo.

Det sista område som används i detta arbete utgörs av den s.k. Revelbildningen (10) utmed halvöns västra kustområde. Ytan nyttjas i våra dagar av Falsterbo respektive Flommens golfklubbar och utgör en naturlig gränsdragning mot den moderna bebyggelsen öster om reveln. Tidigare forskning har påpekat hur ytan väster om marknadsområdet troligtvis har varit platsen för de danska fiskarnas läger (Blomqvist, 1950:144). Den nuvarande reveln sträcker sig emellertid med största sannolikhet betydligt längre västerut än vad den gjorde under medeltiden (Ersgård, 1988:17). Detta får till följd att det är framförallt i områdets östra del som medeltida fynd bör vara rimliga att finna.

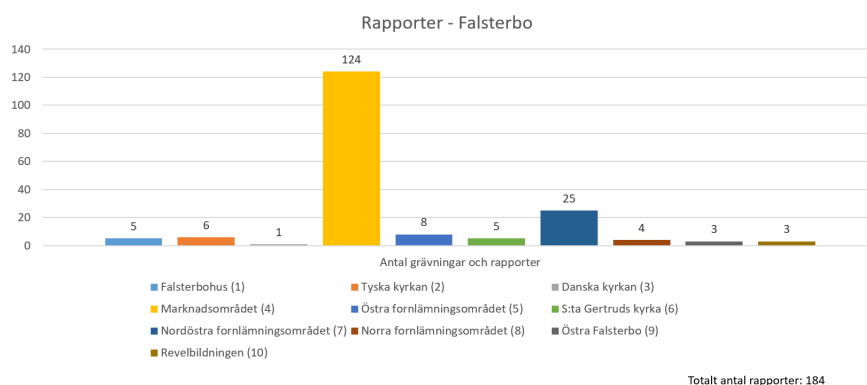
Spåren efter den påstådda fiskeverksamheten i detta revelområde styrks av de två separata platser som huserar synliga fördjupningar i marken, vilka dessutom är synliga som egna lämningar i Fornsök (Falsterbo 8:1, Falsterbo 9:1). Dessa fördjupningar har på de två platserna i Falsterbo aldrig undersökts arkeologiskt men motsvarande fördjupningar existerar på ett flertal platser längre norrut på denna revel på det som faller inom Skanörs område. Som synligt i Fornsök har det ägt rum arkeologiska utgrävningar här, och dessa fördjupningar har i de fallen kunnat styrkas som bodar ämnade för fiskeverksamhet (Skanör m. Falsterbo 11:1, 15:1, 15:2, 15:3, 15:4, 15:5 & 16:1). Att det skulle röra sig om detsamma även i Falsterbos fall ter sig därför rimligt.

Detta kapitel har sammanfattningsvis presenterat den topografiska indelning som uppsatsen vilar på, bestående av 10 separata områden varav fyra går att betrakta som specifika institutioner samt ytterligare sex markområden. Område 4, det vill säga Marknadsområdet, har dessutom brutits ned till tre mindre områdesindelningar som en följd av det stora antalet grävningar som företagits där. Tidigare uppfattningar inom forskningen om vad för aktiviteter som kan ha ägt rum inom respektive område har dessutom presenterats. Det är utifrån denna presenterade områdesindelning som källmaterialet för denna uppsats har organiserats. Följande kapitel kommer presentera de resultat som det genomarbetade rapportmaterialet har genererat.

Det arkeologiska rapportmaterialet

Som underlag för denna studie har det primära materialet utgjorts utav rapporter och diverse arkeologiska observationer som dokumenterats genom årens gång i Falsterbo. Materialet täcker perioden 1880-talet fram till 2020 då den senaste grävrapporten publicerades under våren. Totalt omfattar uppsatsens material uppgifter från 184 olika arkeologiska insatser i Falsterbotrakten. Ursprungligen omfattade arbetet även de rapporter som finns tillgängliga för Skanör, men den totala mängden rapporter steg då över åtminstone 300 vilket för en uppsats av denna omfattning visade sig bli för överväldigande. Som ett resultat av detta avgränsades därför blickfånget till den södra delen av halvön som utgörs av Falsterbo.

Insamlingen av rapportmaterialet har dels skett genom arkivstudier hos Lunds universitets historiska museum och antikvarisk-topografiska arkivet i Stockholm, samt dels online där en del av de moderna grävrapporterna från 2004 och framåt har återfunnits. Allmänna uppgifter om rapportmaterialet mellan 1880 och 1983 för Falsterbo sammanställdes 1984 av Lars Ersgård som en del utav det ovan nämnda projektet Medeltidsstaden. Totalt kom Ersgård att sammanställa uppgifter från 94 grävningar i ett s.k. stadsregister som återfanns i Lund som kunde användas för att orientera sig i det äldre rapportmaterialet. Utöver rapporter fram till 1984 har dessutom ett fysiskt rapportmaterial från perioden 1984-2010 hittats i de båda arkiven i Stockholm och Lund, och 28 rapporter har samlats in från olika grävföretags hemsidor samt sökfunktionen Samla på Riksantikvarieämbetets hemsida.

Tabell 1 – Det totala antalet rapporter i Falsterbo.

I tabell 1 går det att utläsa den topografiska fördelningen av detta rapportmaterial utifrån den i det tidigare kapitlet beskrivna områdesindelningen. Då Falsterbohalvön emellertid drabbas av s.k. flygsand som far in från kustområdena och lägger sig som ett extra lager ovanpå den naturliga markytan blir det ofta stor variation i hur djupt man behöver gräva för att nå ner till de medeltida kulturlagren. När det gäller dessa 184 rapporter har det under arbetets gång blivit tydligt hur man ibland inte nått ner till avsatta kulturlager vid vissa arkeologiska insatser.

För att kunna nå fram till en mer rättvis bild av huruvida en grävning har haft en potentiell möjlighet att nå fram till medeltida myntfynd, eller inte, så bearbetades därför rapportmaterialet med fokus på hur det framgår att man nått ner till avsatta kulturlager, om detta är osäkert eller helt enkelt inte fallet. I de fall där man samlat in medeltida fynd men inte uppgett huruvida dessa återfunnits i faktiska kulturlager har ”osäkert” använts. Dessa

Årtal	Stadsregisternummer	Områdesindelning	Fastighet	Kulturlager	Utgrävd areal (m ²)
1899	55	4 Stadsåga 129 m.fl.	Ja	Framgår ej	
1900	23	4 Stadsåga 81, "Flommen"	Ja	Framgår ej	
1926	63	2 Stadsåga 138	Ja	Framgår ej	
1929	24	4 Stadsåga 81, "Flommen"	Ja	Framgår ej	
1934	16	4 Kv Stadsallén	Ja	Framgår ej	
1934	89	7 Storgatan	Ja	Framgår ej	
1935	5	4 Kv Friden 6	Ja	Framgår ej	
1936	79	4 Stadsåga 170	Ja	Framgår ej	
1939	8	7 Gamla Torget	Ja	Framgår ej	
1940	38	5 Stadsåga 81 CK	Ja	Framgår ej	
1952	57	4 Stadsåga 134	Ja	Framgår ej	
1957	53	4 Stadsåga 122 A	Ja	Framgår ej	
1958	48	4 Stadsåga 114	Ja	Framgår ej	
1961	3	4 Fidevången	Ja	Framgår ej	
1968	72	1 Stadsåga 139	Ja	40	
1972	28	7 Stadsåga 81, "Skoltorget"	Ja	2	
1972	27	4 Stadsåga 81, "Flommen"	Ja	6	
1973	19	4 Stadsåga 9, 10, Fidevången	Ja	Framgår ej	
1973	35	4 Stadsåga 81, "Stationsområdet"	Ja	16	
1973	67	4 Stadsåga 138 B	Ja	2	
1973	70	4 Stadsåga 138 N	Ja	6	
1973	90	7 Kv Vattumannen 1	Ja	14	
1975	45	4 Stadsåga 113	Ja	1	
1976	52	4 Stadsåga 122	Ja	5	
1976	68	4 Stadsåga 138 B	Ja	5	
1976	76	4 Stadsåga 144	Ja	12	
1976	77	4 Stadsåga 146	Ja	17	
1977	10	7 Kv Kronan 11	Ja	4	
1977	21	4 Stadsåga 20 C, Fidevången	Ja	2	
1977	84	4 Stadsåga 211 A	Ja	8	
1977	88	7 Kv Stenbocken 10	Ja	1,4	
1978	14	7 Skolkvarteret 1	Ja	6	
1978	15	7 Kv Skytten 8	Ja	4	
1978	31	5 Stadsåga 81, "Stadsparken"	Ja	Framgår ej	
1978	6	4 Kv Friden 15	Ja	3	
1978	50	4 Stadsåga 118	Ja	6	
1978	74	4 Stadsåga 140 F	Ja	8	
1978	78	4 Stadsåga 152	Ja	7	
1979	33	6 Stadsåga 81, "Stadsparken"	Ja	4	
1979	12	4 Kv Lugnet 6	Ja	7	
1979	17	4 Stadsåga 5, Fidevången	Ja	8,4	
1979	42	4 Stadsåga 111	Ja	4	
1979	54	4 Stadsåga 122 A	Ja	5	
1979	86	4 Stadsåga 221	Ja	5	
1979	92	7 Kv Väktaren 6, 7, 8	Ja	5	
1980	7	4 Kv Friden 17, 18	Ja	2	
1981	91	4 Kv Vägen 9	Ja	8	
1982	20	4 Stadsåga 29 A, Fidevången	Ja	4	
1983	95	4 Falsterbo 9:5, 9:6, 9:13, 9:14	Ja	8,48	
1983	98	4 Falsterbo 8:88	Ja	4,8	
1984	97	4 Falsterbo 8:100	Ja	4,8	
1984	99	4 Kv Friden 6, 7	Ja	Framgår ej	
1984	108	7 Kv Orion 17	Ja	Framgår ej	
1985	111	4 Falsterbo 22:25, kv Lugnet	Ja	16	
1985	114	4 Falsterbo 6:227 och 2:1	Ja	Framgår ej	
1986	103	4 Falsterbo 9:50	Ja	14	
1986	104	4 Stadsåga 138	Ja	45	
1986	117	4 Falsterbo 18:3	Ja	Framgår ej	
1986	102	7 Kv Pollux 19, 20	Ja	28	
1986	119	4 Falsterbo 22:27, kv Lugnet	Ja	Framgår ej	
1986	118	7 Falsterbo 23:7, kv Stenbocken	Ja	Framgår ej	
1987	106	4 Falsterbo 22:31, kv Lugnet	Ja	34	
1987	107	4 Falsterbo 9:37, 9:38, 9:39, 9:41	Ja	63	
1987	120	4 Falsterbo 9:5	Ja	3	
1987	121	4 Falsterbo 9:53	Ja	4,5	
1989		4 Falsterbo 19:23	Ja	16,5	
1989		4 Falsterbo 9:53	Ja	11	
1990		4 Falsterbo, Södergatan	Ja	250	
1991		7 Falsterbo 29:2	Ja	20	
1993		4 Falsterbo, Prästalesområdet	Ja	124,5	
1994		4 Falsterbo, Svartbrodrästrätt	Ja	21	
1994		4 Falsterbo 9:46	Ja	Framgår ej	
1994		4 Falsterbo 18:1	Ja	7	
1997		4 Falsterbo 2:1 (Område A)	Ja	84	
2001		4 Falsterbo 22:36	Ja	96	
2004		4 Falsterbo 16:12	Ja	40	
2004		4 Falsterbo 2:36	Ja	70	
2006		4 Falsterbo 9:29	Ja	150	
2006		4 Falsterbo 2:1	Ja	12	
2007		4 Falsterbo 8:68	Ja	19	
2007		4 Falsterbo 9:58	Ja	44	
2007		10 Falsterbo 2:10 (Falsterbo golfklubb)	Ja	23	
2008		4 Falsterbo 8:65	Ja	50	
2008		4 Falsterbo 8:72	Ja	23	
2009		4 Falsterbo 9:68	Ja	10	
2011		4 Falsterbo 9:97	Ja	Framgår ej	
2014		7 Falsterbo 32:1	Ja	45	
2015		4 Falsterbo 9:89	Ja	149	
2017		4 Falsterbo 9:93	Ja	121	
2019		4 Falsterbo 22:21	Ja	28	
1899-1900	62	2 Stadsåga 138	Ja	368	
1933-1934	61	4 Stadsåga 138	Ja	265	
1934-1935	2	1 Falsterbohus borggruin	Ja	Framgår ej	
1969-1970	60	2 Stadsåga 136, 138	Ja	Framgår ej	
1979-1981	41	6 Stadsåga 81 H	Ja	Framgår ej	

Fig 6.1 – Rapport utan myntfynd, där kulturlager upptäckts.

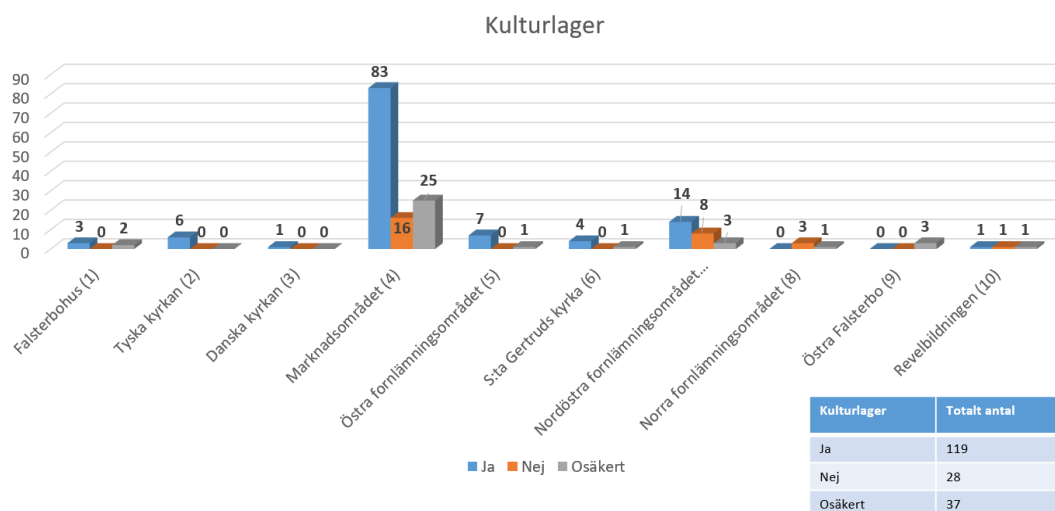
uppgifter har därefter tillförts ett arbetsdokument som använts för att strukturera och sortera dem utifrån den rumsliga uppdelningen som presenterades i det förra kapitlet. Då rapporter som behandlar myntfynd presenteras i nästa kapitel behandlar detta kapitel enbart de rapporter som saknar myntfynd. En förenklad version av detta arbetsdokument där överflödiga data har sållats bort presenteras i Figur 6.1 och 6.2. Här återfinns uppgifter om årtal för rapporten, stadsregisternummer (om möjligt), berörd fastighet, uppgifter om grävd yta (om möjligt) och vilket område respektive rapport tillhör.

Årtal	Stadsregisternummer	Områdesindelning	Fastighet	Kulturlager	Utgrävd areal (m ²)
1903	34	4 Stadsåga 81, "Stationsområdet"	Osäkert	Framgår ej	
1906	46	4 Stadsåga 113	Osäkert	Framgår ej	
1923	93	7 Kv Väktaren 58	Osäkert	Framgår ej	
1934	65	4 Stadsåga 138 A	Osäkert	Framgår ej	
1935	9	7 Kv Hoppet	Osäkert	Framgår ej	
1935	13	4 Sjögatan	Osäkert	Framgår ej	
1935	83	4 Stadsåga 205	Osäkert	Framgår ej	
1935	87	9 Stadsåga 302, Falsterbo vång	Osäkert	Framgår ej	
1936	25	4 Stadsåga 81, "Flommen"	Osäkert	Framgår ej	
1937	69	4 Stadsåga 138 L	Osäkert	Framgår ej	
1938	26	10 Stadsåga 81, "Flommen"	Osäkert	Framgår ej	
1946	49	4 Stadsåga 115	Osäkert	Framgår ej	
1947	80	9 Stadsåga 173, Falsterbo vång	Osäkert	Framgår ej	
1952	71	1 Stadsåga 139	Osäkert	Framgår ej	
1954	37	5 Stadsåga 81 AA	Osäkert	Framgår ej	
1956	43	4 Stadsåga 112	Osäkert	Framgår ej	
1956	44	4 Stadsåga 112	Osäkert	Framgår ej	
1956	47	4 Stadsåga 113	Osäkert	Framgår ej	
1958	56	4 Stadsåga 124	Osäkert	Framgår ej	
1971	45	9 Skanörs Ljung	Osäkert	Framgår ej	
1976	18	4 Stadsåga 6 C, Fidevången	Osäkert	38	
1980	4	4 Kv Friden 20	Osäkert	Framgår ej	
1981	73	4 Stadsåga 140 C	Osäkert	2	
1986	115	4 Falsterbo 8:1, 8:103	Osäkert	2	
1986	116	4 Falsterbo 3:180	Osäkert	2	
1992		4 Falsterbo 3:234, 3:271, 3:272	Osäkert	74,9	
1996		4 Falsterbo 8:72	Osäkert	8,8	
2002		4 Falsterbo 8:109	Osäkert	250	
2006		6 Falsterbo Kyrka - S:t Gertrud	Osäkert	32	
2009		4 Falsterbo 3:281	Osäkert	57	
2009		7 Falsterbo, Väster om Falsterbo kyr	Osäkert	95	
2010		4 Falsterbo 8:18	Osäkert	Framgår ej	
2010		4 Falsterbo 8:23	Osäkert	28	
2014		8 Falsterbo 3:228	Osäkert	210	
2018		4 Falsterbo 19:29	Osäkert	138	
2020		4 Falsterbo 8:66	Osäkert	227	
1887, 1890	94	1 Falsterbohus borggruin	Osäkert	Framgår ej	

Fig 6.2 – Rapport utan myntfynd, med osäkra kulturlager.

I Figur 6.1 syns de rapporter där det framgått att man nått ner till avsatta kulturlager, därefter kan man iaktta de rapporter som rubricerats som osäkra i Figur 6.2.

I tabell 2 har de uppgifter som kunnat utrönas ur det ovanstående arbetsdokumentet gällandes kulturlager sammanställts i tabellform, och det går att utläsa hur ofta man nått till kulturlager eller inte vid grävningar på samtliga undersökningsområden. Värt att åter poängtera är hur de rapporter där myntfynd gjorts inte är inkluderade i de ovanstående figurerna då dessa presenteras under nästa kapitel om myntfynden.

Tabell 2 – Kulturlager upptäckt vid grävning, samtliga områden.

Vad som framgår av tabell 2 är att man kan konstatera att 28 rapporter existerar i det arkeologiska källmaterialet från Falsterbo där kulturlager inte upptäckts vid grävningen. Den totala mängden av relevanta rapporter där det antingen framgår att man nått ner till kulturlager alternativt att det är osäkert hamnar därför på 156, i stället för de ursprungliga 184 som samlats in. För att ytterligare påvisa den rumsliga spridningen av de relevanta grävningar där man potentiellt sett haft en möjlighet att ha kunnat göra myntfynd så har ett kartmaterial producerats där man kan studera spridningen av både de rapporter utan myntfynd där upptäckta kulturlager är verifierade (Figur 7.1), samt de rapporter där det är lite osäkrare (Figur 7.2).

I några fall har det visat sig bli omöjligt att knyta en grävning till en exakt topografisk plats och därför har dessa rapporter inte placerats på kartmaterialet. För stadsregistrets del gäller detta nummer 3, 26, 55, 57 och 87. Utöver detta har även rapporten från 1993 av Prästaledsområdet visat sig vara svår att placera topografiskt.

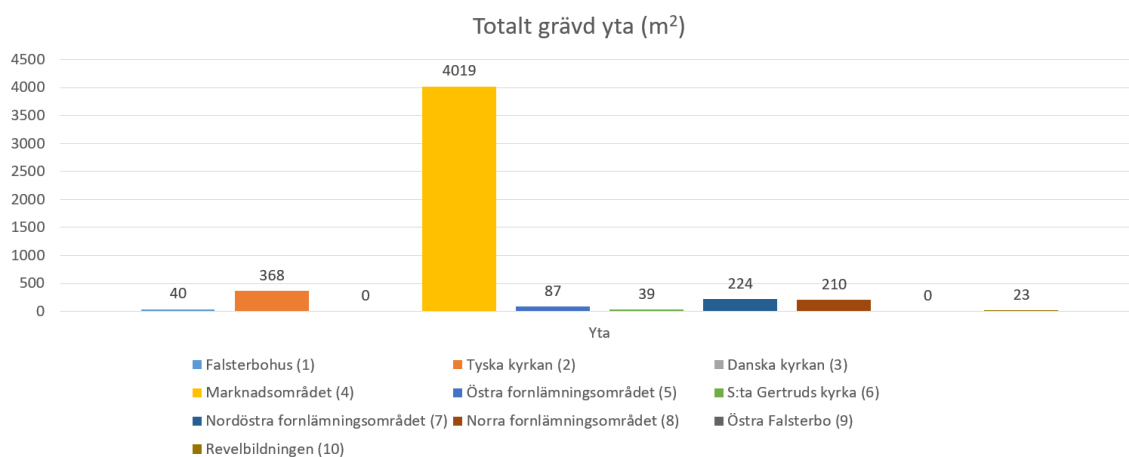
Fig 7.1 – Rapporter utan mynt med kulturlager funna (blå markering).

Fig 7.2 – Rapporter utan myntfynd med osäkra kulturlager (svart markering)

När det gäller SR 3 och 55 så handlar det om att man genomfört ett flertal grävschakt över relativt spretiga ytor. I båda fallen så har grävningarna företagits inom område 4, Marknadsområdet, strax norr och nordväst om borgen (SR 3 & 55). SR 26 ska ha företagits någonstans norr om Falsterbo fyr på Falsterbo golfbana, således inom området Revelbildningen (10) men det saknas exakta uppgifter om var på golfbanan som grävningen ägde rum. När det kommer till SR 57 har denna grävning företagits någonstans inom Marknadsområdet (4), cirka 50-100 meter väster om Falsterbohus, men en exakt topografisk angivelse saknas (SR 57). Den exakta topografiska angivelsen för SR 87 är inte heller möjlig att nå fram till men man ska ha varit verksam inom det som kallas för Falsterbo vång (SR 87), vilket faller inom område 9, Östra Falsterbo, om man ser till denna uppsats områdesindelning. SR 80, som också står angivet som beläget på Falsterbo vång, företogs inom detta område 9 vilket ytterligare stärker argumentet för att det är i denna trakt som SR 87 hör hemma. För rapporten av Prästaledsområdets del så handlar det om att det är en avlång sträcka som grävts ut. Denna yta sträcker sig från Marknadsområdet (4) in i det Norra fornlämningsområdet (8). Då den största delen av grävningen är belägen i den norra delen av Marknadsområdet har den placerats i detta område, men den exakta placeringen på kartan har inte gjorts då det inte finns en exakt plats att markera.

Utöver topografiska uppgifter från rapportmaterialet samlades även data om omfattningen på grävningarna in och sorterades utefter grävd yta i m². Resultatet från detta arbete redovisas i tabell 3. I många fall saknades det uppgifter om den exakta ytan som grävts, i synnerhet hos det äldre rapportmaterialet. Denna tabell ger därför inte en fullständig bild för hela materialet, utan bör mer ses som en fingervisning kring hur frekvent som de arkeologiska insatserna har varit ur ett rumsligt perspektiv. De 28 grävningar där man kan verifiera att man inte upptäckt kulturlager har inte inkluderats i denna sammanställning.

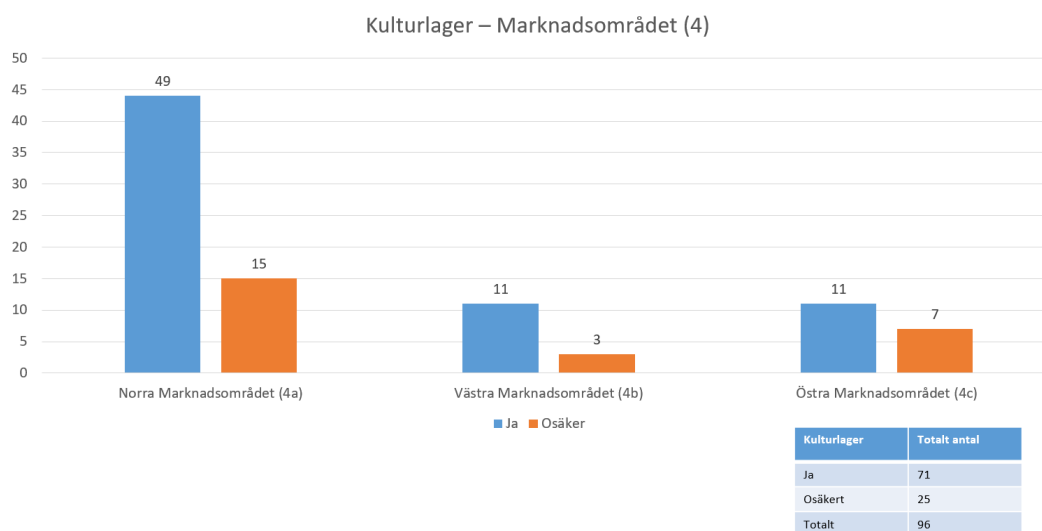

Tabell 3 – Grävomfattning i Falsterbo.

Trots att tabell 3 inte ger en fullständig bild av omfattningen på grävningarna i Falsterbo så blir det trots allt tydligt hur det framförallt är inom område 4, Marknadsområdet, som de flesta och största arkeologiska insatserna har ägt rum i Falsterbo. Av de 156 grävningar eller

arkeologiska observationer som är relevanta ur ett kulturlagerperspektiv har 108 stycken genomförts inom område 4. Inom Marknadsområdet (4) finns det emellertid 12 rapporter med myntfynd vilka kommer presenteras i nästa kapitel, vilket gör att den totala siffran för rapporter utan myntfynd som sorterades utifrån delområdena 4a-4c på Marknadsområdet blev 96 stycken.

Genom uppdelningen av Marknadsområdet i tre delområden 4a, 4b respektive 4c (Fig 4) kunde denna data ytterligare brytas ned för att skapa en tydligare bild av den topografiska situationen inom det här området. I tabell 4 framgår hur rapporterna där man inte funnit myntfynd på Marknadsområdet är statistiskt fördelade. Den mer precisa placeringen av dessa rapporter på ett kartmaterial återfinns sedan tidigare i Figur 7.1 samt 7.2.

Tabell 4 – Grävningar utan myntfynd med säkra kulturlager och osäkra kulturlager på Marknadsområdet (4)

Detta kapitel har haft som syfte att presentera det statistiska underlag som har sammanställts gällandes de arkeologiska grävningarna i Falsterbo sedan 1880-talet fram tills idag. Fokus har legat på de rapporter där man inte funnit mynt för att visa på hur deras rumsliga spridning ser ut. Utöver att presentera resultat utifrån de tio ursprungliga områdesindelningarna har även statistik för delområdena (4a-4c) inom ramen för det ursprungliga Marknadsområdet (4) presenterats. I det följande kapitlet riktas nu blicken mot rapporter med myntfynd och hur deras rumsliga fördelning ser ut i Falsterbo under den valda tidsperioden.

Myntmaterialet

I arbetet med mynten från Falsterbo under den här perioden har det blivit tydligt att en del av de mynt som finns registrerade hos Lunds universitets historiska museum (härefter förkortat LUHM) inte har gått att knyta till en specifik plats. Det har helt enkelt saknats tillräckligt med information för att kunna identifiera en specifik fyndplats. På samma sätt har det i några fall, åtta för att vara exakt, uppstått information i arkivmaterialet där myntfynd omnämns ha gjorts på en specifik plats varpå det sedan inte klargörs hur många mynt det rör sig om. I de fallen

har det inte heller funnits någon ytterligare information som har gjort det möjligt att knyta en sådan rapport till några specifika mynt hos LUHM. Ur ett källkritiskt perspektiv bör här framhållas att detta på intet sätt betyder att denna information helt enkelt inte existerar. Vad detta i stället betyder är att det inte har gått att knyta dessa mynt till specifika platser utifrån det källmaterial som samlats in under denna uppsats, och att det är möjligt att fler av dessa mynt går att spåra topografiskt i framtida studier.

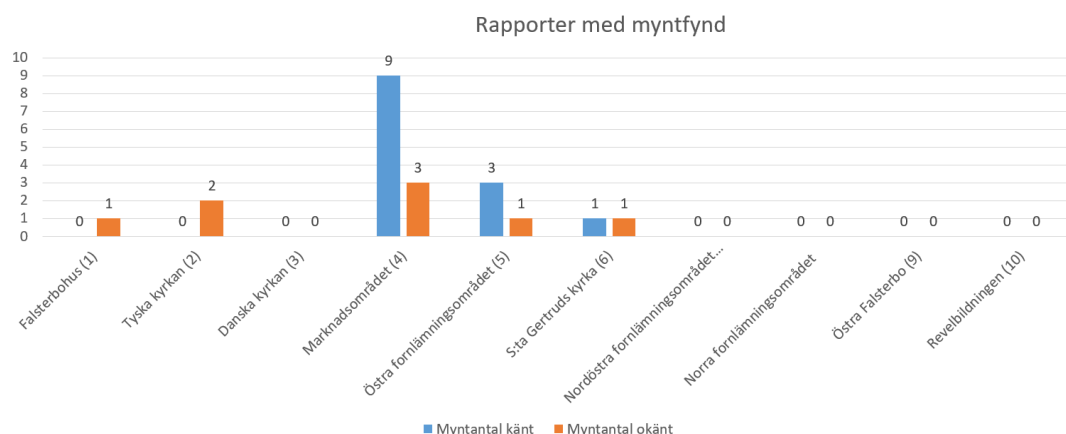
För att hantera de oklarheter som uppstått i vissa fall har myntfynden sorterats utefter två kategorier, nämligen *topografiskt verifierbara myntfynd* och *icke verifierbara myntfynd* där det saknas information för att fullständigt kunna knyta ett visst antal mynt till en specifik rapport. Respektive kategori har fått en egen underrubrik i detta kapitel där dessa mynt kommer diskuteras.

Det totala myntmaterialet för denna studie omfattas av 131 mynt, varav 87 stycken har gått att topografiskt fånga in under arbetets gång. Detta betyder att det existerar 44 mynt som inordnas under kategorin för de icke verifierbara myntfynden. På samma sätt som det övriga rapportmaterialet så har myntfyndsmaterialet bearbetats utifrån ett arbetsdokument under uppsatsens gång. I Figur 8 kan man studera samtliga rapporter med myntfynd, både där antalet är känt och okänt. De grönmärkade rapporterna är där fyndplatsen och antalet mynt är kända (de topografiskt verifierbara myntfynden), de gula är där det saknas uppgifter som gör att ett visst antal mynt inte går att knyta till rapporten (icke verifierbara myntfynd) och de två orangemärkade rapporterna är SR 110 och 113 där antalet mynt är kända, men det är problematiskt att knyta dessa till någon av de båda rapporterna. Dessa två rapporter diskuteras ytterligare under kapitlet för de topografiskt verifierbara myntfynden.

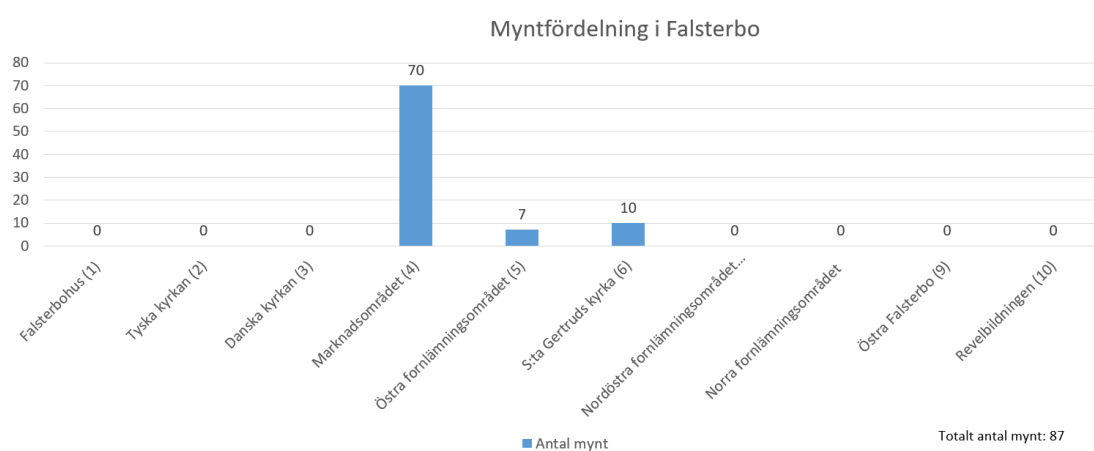
Årtal	Stadsregisternummer	Områdesindelning	Fastighet	Myntfynd (Antal om möjligt)	Utgrävd areal (m2)
1932	29		5 Stadsäga 81, "Södra strandområdet"	Ja (?)	Framgår ej
1933	51		4 Stadsäga 120	Ja (?)	Framgår ej
1935	81		4 Stadsäga 194, 194 A	Ja (?)	Framgår ej
1935	82		4 Stadsäga 205	Ja (1)	33
1936	59		2 Stadsäga 138	Ja (?)	Framgår ej
1936	85		4 Stadsäga 213	Ja (?)	30
1936	39		6 Stadsäga 81 H	Ja (?)	Framgår ej
1968	64		2 Stadsäga 138	Ja (?)	Framgår ej
1974	36		4 Stadsäga 81, "Stationsområdet"	Ja (7)	Framgår ej
1975	40		6 Stadsäga 81 H	Ja (10)	2,8
1976	75		4 Stadsäga 143	Ja (22)	4
1976	30		5 Stadsäga 81, "Stadsparken"	Ja (1)	57,2
1978	32		5 Stadsäga 81, "Stadsparken"	Ja (4)	30
1985	112		4 Stadsäga 146	Ja (1)	11,04
1985	110		5 Stadsäga 81, Falsterbo stadspark	Ja (2, antingen denna eller SR 113)	Framgår ej
1985	113		5 Stadsäga 81, Falsterbo stadspark	Ja (2, antingen denna eller SR 110)	Framgår ej
2007			4 Falsterbo 9:82	Ja (1)	250
2017			4 Falsterbo 9:75	Ja (5)	250
2017			4 Falsterbo 9:33	Ja (23)	278
2017			4 Falsterbo 8:13	Ja (1)	380
1888, 1890, 1908-1911	1		1 Falsterbohus borguin	Ja (?)	Framgår ej
1970-1971	66		4 Stadsäga 138 B	Ja (9)	19

Figur 8 – Arkeologiska rapporter med myntfynd, Falsterbo.

I tabell 5 har detta rapportmaterial med myntfynd sammanställts utifrån de tio områdesindelningar som uppsatsen utgår ifrån. Vad som blir tydligt i den här tabellen är hur det enbart är i tre av de tio områdena som det återfinns rapporter där det går att spåra ett exakt antal med mynt, nämligen Marknadsområdet (4), Östra fornlämningsområdet (5) och S:t Gertruds kyrka (6).

Tabell 5 –
Grävningar
med
myntfynd
där antalet
mynt är
känt (blå),
och okänt
(orange).

Tabell 6 - Myntfördelningen i Falsterbo

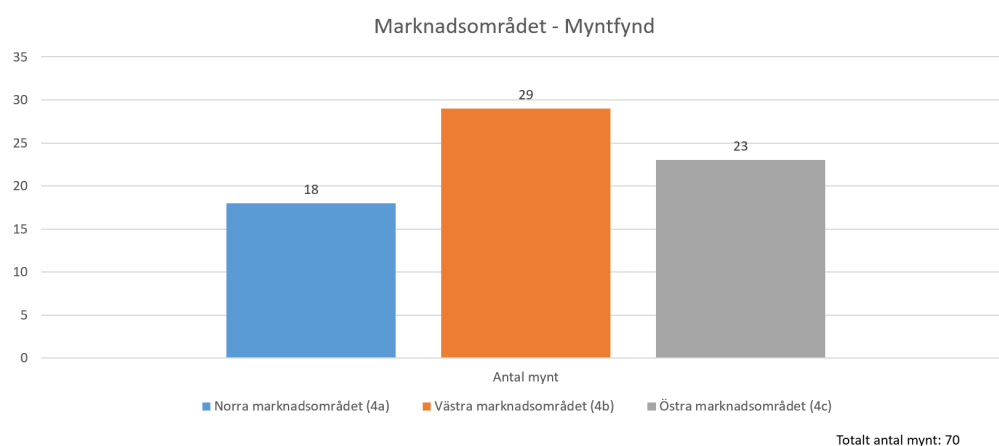
Den exakta fördelningen av mynt som går att knyta till en specifik rapport synliggörs i tabell 6. Av intresse för denna uppsats har emellertid också varit att topografiskt placera dessa rapporter med myntfynd på ett kartmaterial över Falsterbo för att kunna studera mer i detalj var det är man återfinner mynt. I Figur 9 så har samtliga rapporter som presenterades från arbetsdokumentet placerats på ett kartmaterial. De 87 mynten som har varit möjliga att topografiskt spåra från det medeltida Falsterbo är fördelade på 13 stycken fyndplatser, vilka på denna karta är blåmarkerade. Det finns ett undantag, nämligen de två gröna markeringarna. Dessa utgörs av de två separata grävningarna från 1985 (SR 110 & SR 113). Två medeltida mynt ska ha återfunnits vid en av dessa två grävningar, men det har inte gått att klargöra vilken av dessa som åsyftas. Som en följd av detta har de båda tagits med på kartmaterialet. Dessa två grävningar diskuteras, som tidigare nämnt, mer i detalj längre ned.

De åtta rapporter som nämner myntfynd men där det inte har varit möjligt att knyta dessa rapporter till specifika mynt från LUHM har markerats på kartmaterialet med orangea ikoner. En generell diskussion kring de icke verifierbara myntfynden följer längre ned.

Fig. 9 – Myntfyndplatser i Falsterbo med antalet mynt kända (blå), och med okänt antal mynt (orange). SR 110 och SR 113 (grön) diskuteras ytterligare under myntkapitlet.

När det kommer till den uppdelning som gjordes utav Marknadsområdet (4) till tre mindre delområden (4a-4c) så har det dessutom varit av intresse att studera myntfördelningen för respektive delområde. Den totala mängden mynt för hela Marknadsområdet (4) är som tidigare påvisat 70, och i tabell 7 framgår det hur fördelningen av dessa mynt ser ut på själva marknadsområdet.

Tabell 7 – Antal myntfynd på Marknadsområdet (4).

Efter denna topografiska genomgång av rapportmaterialet som rör myntfynden i Falsterbo följer nu en genomgång av dessa myntfynd.

Topografiskt verifierade myntfynd

Myntmaterialet presenteras i kronologisk ordning utifrån uppsatsens områdesindelning där stadsregisternummer (förkortas SR) skrivs ut om möjligt, annars används fastighetsnummer för att tydliggöra vilken specifik rapport det rör sig om. När uppgifter hämtats från LUHMs egen information kring specifika mynt anges det aktuella myntnumret ur deras inventarium.

1935 – SR 82, Marknadsområdet (område 4)

Antal mynt: 1

Erik B Lundberg genomförde 1935 en grävning på den här platsen men de faktiska omständigheterna är rätt oklara. Det ska enbart ha grävts ett schakt där ett kulturlager på ungefär 2 meter djupt ska ha undersökts (SR 82). Bland fynd som svartgods, rödgods, stengods, ett oklart antal brons- och järnföremål samt en benkam ska också ett mynt ha hittats. Detta mynt daterades till Erik Menveds regeringstid mellan 1286-1319 (SR 82).

1970-1971 – SR 66, Marknadsområdet (område 4)

Antal mynt: 9

Mellan 1970-1971 grävde Anna Järpe fram nio mynt tillsammans med andra fyndföremål likt svartgods, rödgods, stengods och diverse järn- & bronsföremål. Med största sannolikhet återfanns mynten 1971 i ett 1.3-1.4 m tjockt kulturlager (SR 66). Ser man till de mynt som kronologiskt daterats vid LUHM så utgörs de av fem stycken som alla härrör från 1300-talet. Av de övriga fyra mynten har ingen exakt datering kunnat genomföras (LUHM, myntnummer 523-531).

1973-1974 – SR 35 & 36, Marknadsområdet (område 4)

Antal mynt: 7

På denna plats företogs det under 1973 respektive 1974 två olika grävningsinsatser, varvid sju mynt återfanns. Det framgår inte fullt ut huruvida dessa hittades redan vid de första undersökningarna under 1973 eller om de dök upp vid den andra grävningen 1974. Med största sannolikhet rör det sig dock om fynd gjorda under den andra grävningen under 1974 då Lars Ersgård har noterat att en byggnad kunde dateras till 1400-talet utifrån myntfynd gjorda vid denna grävning (SR 36).

1976 – SR 75, Marknadsområdet (område 4)

Antal mynt: 22

Lars Ersgård utförde på stadsägan 143 en arkeologisk undersökning som resulterade i att 22 stycken mynt återfanns tillsammans med en mängd andra fyndtyper likt svartgods, rödgods, stengods och generella järnföremål (SR 75). Bland myntherrar som gått att identifiera ur dessa mynt återfinns Magnus Eriksson och Erik Menved (LUHM, myntnummer 2146, 2152-2155 och 2160-2161). Mynten härrör primärt från slutet av 1200-talet fram till 1400-talets början, och inget av mynten har kunnat knytas till någon annan period än den aktuella.

1985 – SR 112, Marknadsområdet (område 4)

Antal mynt: 1

I samband med den här mindre undersökningen så påträffades ett kulturlager som var ungefär 1 meter tjockt och flera stolphål samt en potentiell latrin identifierades i detta lager. Själva myntfyndet utgörs av en holländsk jeton som har daterats till någon gång mellan 1363-1404 (Falsterbo 2:1).

2007 – Falsterbo 9:82, Marknadsområdet (område 4)

Antal mynt: 1

I samband med att ett hus skulle uppföras på fastigheten 9:82 i Falsterbo så kom Petra Lundström från Malmö Kulturmiljö att genomföra en schaktövervakning av platsen (Falsterbo 9:82). Under denna övervakning så upptäcktes gropar och stolphål, samt skärvor av både svartgods, rödgods och stengods samt det mynt som är av relevans för uppsatsen. Detta är ett borgarkrigsmynt som i den ursprungliga rapporten antas härröra från Erik Menveds tid, alltså 1286-1319 (Falsterbo 9:82).

2017 – Falsterbo 8:13, Marknadsområdet (område 4)

Antal mynt: 1

Per Sarnäs var under 2016 ansvarig för en grävning i Falsterbo som publicerades i rapportform under 2017. Vid detta tillfälle skulle ett enfamiljshus byggas på platsen och en undersökning i form av en schaktningsövervakning var därför av intresse. Inledningsvis skulle enbart grässvålen avbanas för vilket det hade bedömts att en arkeolog inte skulle behöva vara närvarande, men när Sarnäs kontaktades för att bedöma platsen upptäcktes det att man nått ner till ett kulturlager vid den tidigare avbaningen (Falsterbo 8:13). Trots detta återfanns ett antal anläggningar i form av två stolphål, en härd, ett dike och en långsträckt nedgrävning. Ett antal föremålsfynd gjordes också i form av ringsölja, delar av en annan solja och ett beslag av koppar eller brons (Falsterbo 8:13). I samband med denna undersökning upptäcktes dessutom ett mynt, en hvid som kopplats till Christian I's regeringsperiod mellan 1448-1481 (Falsterbo 8:13).

Hvid, Christian I, 1448-1481, hämtad från Per Sarnäs, Falsterbo 8:13, 2017:6.

2017 – Falsterbo 9:75, Marknadsområdet (område 4)

Antal mynt: 5

Per Sarnäs var ansvarig även för denna rapport som rör en arkeologisk undersökning i form av en schaktningsövervakning under 2016 som publicerades i rapportform 2017. Ett enfamiljshus skulle uppföras på fastigheten 9:75 och därför avbanades en 250 m² stor yta varvid ett stort antal upptäckter gjordes (Falsterbo 9:75). Bland de många stolphålen, lerbottnar, gropar och diken som upptäcktes fanns även en stor mängd med keramikfynd, en solja av koppar/brons,

två söljor av järn, en fingerborg av brons/koppar och fyra metallbeslag (Falsterbo 9:75). Det återfanns också fem stycken mynt vid denna undersökning varav fyra går att datera till 1200- och 1300-talet (Falsterbo 9:75). Det äldsta av dessa mynt kommer från Erik Plogpenningss regeringstid mellan 1241-1250, ytterligare två från Erik Menveds regeringstid 1286-1319, samt en sliten hulpenning, troligtvis daterbar till Magnus Erikssons regeringstid 1319-1363. Det femte myntet härrör troligen från de första årtiondena in på 1500-talet och således den sista upplösningstiden för Skånemarknaden (Falsterbo 9:75).

Fyra av de fem mynten, med hulpenningen som det mynt som saknas. Hämtad från Per

Sarnäs, Falsterbo 9:75, 2017:19.

2017 – Falsterbo 9:33, Marknadsområdet (område 4)

Antal mynt: 23

Återigen en rapport författad av Per Sarnäs efter det att denne utfört en undersökning i form av en schaktningsövervakning under 2016, och publicerat detta resultat under 2017. Det rör sig ännu en gång om att ett enfamiljshus skulle uppföras på fastigheten och därför behövdes en arkeologs närvaro vid det schaktningsarbeten som företogs (Falsterbo 9:33). Den totala ytan som berördes var ett 278 m² stort område där anläggningar i form av stolphål, brunnar med trätunnor, hela och fragmentariska lerbottnar, rämnor, härdar, gropar, ugnar av tegelsten och rester av lergolv identifierades (Falsterbo 9:33). Totalt hittades 23 stycken mynt vid denna utgrävning, och enbart ett återfanns i en anläggning (Falsterbo, 9:33). Av de kronologiskt daterbara mynten har 10 daterats mellan slutet av 1200-talet och mitten av 1300-talet, samtidigt som 10 andra har anförts till mitten av 1400-talet fram till 1500-talets början. De resterande mynten har enbart kunnat dateras till allmän medeltid (Falsterbo 9:33).

1976 – SR 30, Östra fornlämningsområdet (område 5)

Antal mynt: 1

Detta mynt är relativt sent daterat sett till uppsatsens tidsram. Den härrör nämligen från den första halvan av 1500-talet när Skånemarknaden definitivt är på sin nedgång och bör på sin höjd betraktas som ett alternativt bidrag till myntfördelningen i Falsterbo under den här perioden. Det är ett danskt mynt och den rapporterade myntherren är Christian III (LUHM, myntnummer 535). Det grävdes fram av Lars Ersgård och återfanns tillsammans med svartgods, rödgods och stengods samt andra järn- samt bronsföremål (SR 30).

1978 – SR 32, Östra fornlämningsområdet (område 5)

Antal mynt: 4

Dessa fyra mynt framkom vid ytterligare grävningar av en korsvirkesbyggnad som identifierats vid tidigare grävningar under 1976 (SR 32). Likt myntet som framkom vid SR 30

så hör två av dessa fyra mynt snarast till Skånemarknadens upplösningsperiod under den första halvan av 1500-talet (LUHM, myntnummer 546 & 2096). De övriga två mynten har inte fått någon kronologisk datering, men övriga föremål i kulturlagren gick att spåra tillbaka till 1300-talet, så det finns en möjlighet att dessa är äldre än de två identifierade mynten (SR 32).

1985 – SR 110 & 113, Östra fornlämningsområdet (område 5)

Antal mynt: 2

Dessa två mynt grävdes fram under 1985 i Falsterbos stadspark, men det saknas tillräckligt med uppgifter för att kunna kartlägga huruvida det rör sig om grävningen SR 110 eller SR 113. Det ena myntet har daterats till 1300-talet och det andra till 1400-talet (LUHM, myntnummer 9598-9599). SR 110 företogs norr om S:ta Gertruds kyrka och där lyckades man visserligen nå fram till kulturlager men inga specifika fynd verkar ha dokumenterats (Ersgård, 1988:238). När det rör SR 113 så grävdes det sydost om S:ta Gertrud och här återfanns det byggnadslämningar och en stenläggning. Denna grävning företogs dessutom i nära anslutning till de övriga grävningar som resulterat i myntfynd i det här området (Ersgård, 1988:238 & 241). Med största sannolikhet härrör dessa två mynt antagligen från grävningen SR 113, men då det saknas tillräckligt med bevis för att kunna hävda att så är fallet med en hundra procentig säkerhet har platserna för båda dessa grävningar markerats på kartmaterialet tidigare i detta kapitel.

1975 – SR 40, S:ta Gertruds kyrka (område 6)

Antal mynt: 10

Det rör sig om en utgrävning av kyrkobyggnaden genomförd av Barbro Sundnér där 10 mynt återfanns, av vilka fem stycken går att knyta till en specifik myntherre (SR 40). Ett av dessa mynt hör till Magnus Eriksson, varav de övriga fyra går att koppla till Erik av Pommern. Trots att de övriga fem mynten inte har knutits till en specifik myntherre så härrör de enligt uppgifter från LUHM också från 13- och 1400-talet (LUHM, myntnummer 536-545).

Icke verifierbara myntfynd

Av de totalt 131 mynten som på ett eller annat sätt har uppmärksammats i arbetet med denna uppsats har 44 stycken visat sig vara omöjliga att knyta fullt ut till en specifik rapport eller till ett specifikt tillfälle. Det finns emellertid olika nivåer av oklarheter i detta material där man kan ana en ungefärlig mängd mynt kopplade till en specifik plats i vissa fall, varvid det är fullständigt oklart exakt hur många mynt det rör sig om i andra fall.

I Figur 8 kan man studera samtliga av de totalt åtta rapporter där det på ett eller annat vis finns uppgifter om att mynt ska ha hittats vid en arkeologisk grävning. Samtliga av dessa rapporter går att knyta till stadsregistret över de arkeologiska insatserna i Falsterbo fram till 1983 och de aktuella SR-numren är 1, 29, 39, 51, 59, 64, 81 samt 85.

Det är emellertid värt att poängtera att det dessutom existerar 36 stycken myntfynd hos LUHM som står nedtecknade som lösfynd (LUHM, myntnummer 547-559, 563-586) utan

några ytterligare uppgifter om proveniens mer än att de härrör från Falsterbo. Söker man sig vidare till Lars Ersgårds avhandling så diskuterar denne uppgifter om G J:son Karlins grävningar av Falsterbohus som nämner ”ett stort antal myntfynd” med dateringar från mitten av 1200-talet till 1530-talet (Ersgård, 1988:88). I samma avhandling nämner Ersgård dessutom hur 23 stycken mynt från Karlins grävningar ska ha varit danska och gått under benämningen Ecclesia Danica i diverse anteckningar från honom själv (Ersgård, 1988:90). Åtminstone 18 av de 36 lösfyndsmynten som sammanfogats av LUHM har visat sig ha danskt påbrå (LUHM, myntnummer 547-548, 551-559, 563-564, 566, 572, 574, 579-580).

Även om det följaktligen saknas fullständig dokumentation från de grävningar som Karlin utförde vilket medför att det inte går att bevisa exakt hur många av dessa 36 lösfyndsmynt hos LUHM som går att koppla till Falsterbohus, så är det rimligt att anta att provenienserna för en stor del av dessa mynt bör sökas bland just dessa grävningar som företogs mellan slutet av 1880-talet och 1911 (SR 1). Att Ecclesia Danica omnämns tyder å sin sida på att en del av dessa mynt dessutom antagligen hör ihop med den grävning som gjordes av den danska kyrkan av G J:son Karlin på slutet av 1800-talet. Det finns emellertid inga myntfynd omnämnda vid denna grävning i stadsregistret (SR 58) vilket försvårar arbetet med att få fram en exakt siffra rörandes dessa mynt.

Sammanfattningsvis kan man således konstatera hur det bland det icke verifierbara myntmaterialet ändå går att ana att en relativt stor mängd mynt från de 36 lösfynden bör kopplas till Falsterbohus (1) och den Danska kyrkan (3). Dessa två platser bör alltså tas i beaktande och relateras till de tidigare presenterade områdena där myntfynd har gjorts. Det icke verifierbara myntmaterialet går dessutom att användas för att topografiskt placera åtta fyndplatser för en okänd mängd med medeltida myntfynd i Falsterbotrakten utöver de 13 där myntmängden är känd.

Med uppsatsens områdesindelning, det arkeologiska rapportmaterialet samt myntfynden nu presenterade så återstår en avslutande diskussion utifrån detta sammanvägda material.

Slutsatser

Myntbruket i Falsterbo under medeltiden

Om man väljer att inleda med att rikta blicken mot de platser där medeltida mynt har återfunnits i Falsterbo blir det tydligt hur dessa till en övergripande del har återfunnits i den södra, samt den sydvästra, delen av fornlämningsområdet (Fig 9). Det är strax norr om den södra kustlinjen på båda sidor om Falsterbohus som fyndplatserna för dessa mynt framförallt har gjorts. Genom den tidigare forskningen som presenterats för området runtomkring Falsterbohus har det argumenterats för att detta primärt skulle vara det område där Skånemarknaden har varit lokaliserad, och de faktiska marknadsaktiviteterna skulle ha ägt rum (område 4). Att argumentera för att dessa myntfynd till stor del hänger ihop med dessa marknadsaktiviteter ter sig på så vis rätt rimligt.

Det finns emellertid ett brukande av mynt i dessa södra delar av Falsterbos fornlämningsområde som inte nödvändigtvis bör ses som kopplat till det omkringliggande marknadsområdet. Både i fallet med Falsterbohus (område 1) och den Tyska kyrkan (område 2) så har det återfunnits rapportmaterial som talar om myntfynd där det inte har gått att knyta en exakt mängd mynt till dessa rapporter. Att en stor mängd, okänt antal, mynt återfunnits i Falsterbohus kan givetvis ha fler anledningar än en direkt koppling till det omkringliggande marknadsområdet. Det okända antalet myntfynd som gjorts inom område 2 bör antagligen i sin tur förknippas med denna plats troliga roll som kyrka samt kyrkogård, snarare än med de marknadsaktiviteter som ägt rum i dess omedelbara närhet. Att det dessutom omnämns ett antal mynt från G J:son Karlin, 23 till antalet, som ska ha en koppling till Ecclesia Danica, eller den Danska kyrkan (område 3) öppnar upp för ytterligare en fyndplats av mynt i de sydvästra delarna av fornlämningsområdet som bör ses ur ett annat perspektiv än strikt marknadsmässiga. Att det sen inte har gått att knyta någon rapport med myntfynd till detta område (3) bör inte leda till att man ska bortse från dess potential som en myntfyndsplats. Oavsett vilken typ av aktivitet som man väljer att förknippa med myntbruket i de södra och sydvästra delarna av fornlämningsområdet, så kvarstår faktum att det är inom detta Marknadsområde (4) samt vid de institutioner som är belägna inuti detta område, Falsterbohus (1), Tyska kyrkan (2) och Danska kyrkan (3), som det främsta myntbruket har gått att identifiera under uppsatsens valda tidsperiod baserat på det källmaterial som existerar.

Nedbrytningen av Marknadsområdet (4) som gjordes i samband med denna studie visar dock på en intressant skillnad i hur frekvent man exploaterat området rent arkeologiskt. I tabell 4 kan vi iakttä hur det genomförts 64 grävningar utan myntfynd i den norra delen av marknadsområdet (4a). I 15 fall är det osäkert om man har nått kulturlager och i 49 fall så framgår det att man funnit kulturlager. Detta betyder att det norra marknadsområdet (4a) är betydligt mer exploaterat än de två resterande delområdena, det västra (4b) och det östra (4c) där man enbart genomfört 14 respektive 18 grävningar utan att finna några mynt. I det västra marknadsområdet (4b) rör det sig om 11 fall av att man funnit kulturlager, och 3 fall av osäkra

kulturlager samtidigt som motsvarande siffror för det östra området (4c) är 11 och 7. Trots detta visar det sig att man enbart funnit 18 mynt i det norra fornlämningsområdet (4a) som går att jämföra mot de 29 myntfynden som gjorts i det västra delområdet (4b) och 23 i det östra (4c). Även om man tillför de tre rapporter inom Marknadsområdet (4) där det saknas uppgifter om det exakta antalet mynt som hittades så genomfördes dessa tre grävningar också inom gränserna för det västra (4b) och östra (4c) marknadsområdet.

Vad det här tyder på är att det även inom marknadsområdet finns en tendens som visar på att myntbruket under denna period framförallt företogs i de absolut sydligaste delarna av Falsterbos fornlämningsområde. Det är åtminstone i dessa delar som mynten återfinns mest frekvent i våra dagar.

Även det östra fornlämningsområdet (område 5) är intressant ur ett myntbruksperspektiv. I detta parkområde har det genomförts betydligt färre grävningar än i det angränsande Marknadsområdet (4). Totalt sett, med myntfynden inräknade, har det enbart återfunnits åtta rapporter från detta område där man nått ner till kulturlager. Trots att man inte exploaterat detta område särskilt intensivt alls från arkeologiskt håll har det framkommit fyra fyndplatser av mynt, varav det i tre fall också går att verifiera antalet. Dessa myntfynd har framförallt gjorts i den sydvästra delen av det Östra fornlämningsområdet (5) där området gränsar till de södra delarna av Marknadsområdet (4) där det redan har gått att konstatera att en hel del myntfynd har gjorts. Detta visar på att mynt verkar återfinnas längst utmed hela den södra kustlinjen av Falsterbos fornlämningsområde.

Som det diskuterades under kapitlet av områdesindelningen för denna uppsats har Lars Ersgård dessutom argumenterat för att denna del av det Östra fornlämningsområdet (5) är platsen för vad han anser vara den medeltida stadsbebyggelsen under medeltiden i Falsterbo. Skulle så vara fallet verkar myntbruket ha varit relativt intensivt där, då det återfunnits mynt vid flera tillfällen trots att man knappt exploaterat denna yta rent arkeologiskt överhuvudtaget. Oavsett om man delar Ersgårds uppfattning om den medeltida stadsbebyggelsen eller inte för denna del av det Östra marknadsområdet (5), så tyder myntfynden på att bruket bör ha varit intensivt i denna del av fornlämningsområdet.

Ett annat område där det visade sig att man grävt relativt frekvent var det Nordöstra fornlämningsområdet (område 7). I Figur 7.1 och figur 7.2 kan man se att det har företagits 17 grävningar inom området utan myntfynd då man antingen funnit kulturlager (14 fall) eller där det är osäkert (3 fall). Detta område gränsar i sydöst till det nyss diskuterade Östra fornlämningsområdet (5) där det gjorts flertalet myntfynd. I syd, sydväst respektive väst gränsar området till det andra stora området där det återfunnits mynt, nämligen Marknadsområdet (4). För det Nordöstra fornlämningsområdet har det emellertid inte gått att finna några rapporter som nämner myntfynd överhuvudtaget.

Det relativt höga antalet grävningar utan några myntfynd inom detta någorlunda mindre område (7) till ytan sett tyder på att det inte har varit ett särskilt etablerat myntbruk här under medeltiden. Det finns givetvis möjligheter till andra förklaringsmodeller som att man helt enkelt inte stött på de mynt som faktiskt existerar i området, men det faktum att man exploaterat området relativt intensivt talar emot en sådan tolkning. Värt att poängtera är att detta område i modern tid är helt täckt av bebyggelse vilket teoretiskt sett skulle kunna vara en orsak till varför delar av myntmaterialet i detta område potentiellt sett kan ha ödelagts. Denna tolkning ter sig dock inte särskilt rimlig då även det stora marknadsområdet (4) har blivit bebyggt i modern tid och det återfinns fortfarande mynt i dessa trakter. Av allt att döma rör det sig därför snarare om att myntbruket i Falsterbo har varit mer intensivt i de sydvästliga och södra delarna varvid denna nordöstliga del av fornlämningsområdet inte varit platsen för ett särskilt intensivt myntbruk.

Genom att rumsligt inordna den södra halvan av Falsterbohalvön i undersökningsområden varpå ett arkeologiskt rapportmaterial har sorterats så har denna studie kunnat påvisa tendenser till var myntbruket varit som intensivast under Skånemarknadens tidsperiod, och var myntbruket tenderar att ha varit lägre. Bortsett från de ovan diskuterade områdena har denna studie dessutom visat hur det rent arkeologiskt sett inte har genomförts särskilt många insatser inom ett flertal av de övriga områden som avgränsats och studerats. Nedan följer därför en källkritisk diskussion av det arkeologiska läget för Falsterbo.

Källkritisk diskussion av det arkeologiska rapportmaterialet

I arbetet med denna uppsats har det visat sig hur den ursprungliga områdesindelning som gjordes för att få fatt på den rumsliga fördelningen av myntbruket i Falsterbo under medeltiden inte resulterade i ett särskilt jämnt fördelat rapportmaterial. Bortsett från det omfattande Marknadsområdet (4) och det Nordöstliga fornlämningsområdet (7) har det visat sig hur den arkeologiska exploateringen av det resterande Falsterbo onekligen har varit ringa. Inget av de övriga områdena som skapades för denna studie har kunnat uppvisa tio, eller fler, grävningar. För en studie som har haft som målsättning att undersöka de rumsliga förutsättningarna för var man finner, respektive inte finner, mynt har detta visat sig problematiskt.

Beslutet att dela upp det ursprungliga Marknadsområdet (4) i tre mindre delområden har ökat möjligheterna att studera den rumsliga fördelningen av myntfynd i Falsterbo, men enbart inom Marknadsområdet (4) som är relativt avgränsat om man ser till hela den yta som utgör den södra Falsterbohalvön.

En slutsats som emellertid har varit möjlig att göra som ett resultat av den rumsliga spridningen på rapportmaterialet är att det har gått att identifiera intressanta områden där det

kan argumenteras för att man borde rikta vidare arkeologiska insatser. Ett sådant område är det Östra fornlämningsområdet (5) där det framkommit myntfynd trots att man knappt grävt i området överhuvudtaget. Då detta område är beläget i den park som omgärdar S:ta Gertruds kyrka skulle det potentiellt sett vara möjligt med omfattande arkeologiska insatser inom detta område där man inte behöver oroa sig för att exploatera privat bebyggelse där byggnader och liknande kan vara ett stort hinder. För att ytterligare lyfta fram detta område som ett potentiellt framtida insatsområde kan nämnas att det inte bara skulle vara intressant att se vilka myntfynd som kan göras på platsen. Den teori som Lars Ersgård presenterade i sin avhandling från 1988 om att detta område, mer specifikt den sydvästra delen av området (5), skulle varit platsen för den medeltida stadsbebyggelsen skulle då också kunna undersökas närmare. På det här sättet lämpar sig det Östra fornlämningsområdet (5) väl för vidare undersökningar ur ett flertal perspektiv.

Ett annat område som vore intressant att exploatera ytterligare rent arkeologiskt är den Revelbildning (10) som huserar de båda golfbanorna i modern tid. Då myntfynd har gjorts i de fiskeläger som grävts ut på den norra delen av halvön vore det delvis intressant att kunna verifiera huruvida de tidigare nämnda fördjupningarna inom denna revelbildning faktiskt är lämningar efter fiskebodar, samt huruvida även dessa innehåller myntfynd. Detta områdes (10) direkta anslutning till Marknadsområdet (4) där det gjorts en hel del myntfynd gör det också till ett intressant område att undersöka vidare i jakten på myntfynd.

Ett område som knappt blivit arkeologiskt exploaterat överhuvudtaget, men som faller inom gränsen för Falsterbos fornlämningsområde är det Norra fornlämningsområdet (8). Som det presenterades under kapitlet för områdesindelningen så råder det en osäkerhet kring vad för typ av aktiviteter som utfördes på den här platsen under medeltiden. Vidare arkeologiska grävningar i det här området skulle givetvis kunna underlätta för framtida forskare att tolka denna del av fornlämningsområdet, men det skulle också kunna ligga till grund för vidare studier av hur myntbruket sett ut på platsen. En problematik med detta område är att det består av modern bebyggelse och därför inte lämpar sig lika väl för arkeologiska insatser som exempelvis det tidigare nämnda Östra fornlämningsområdet (5).

Sammanfattningsvis kan det konstateras att denna studie delvis har begränsats i sina möjligheter att tolka myntbruket under den valda tidsperioden i Falsterbo till följd av det rådande källmaterialet, men att de brister som upptäckts i samma källmaterial har öppnat upp för en diskussion om vilka områden som bör exploateras ytterligare i framtiden.

Sammanfattning

Denna uppsats har haft som målsättning att undersöka den rumsliga spridningen av myntfynd i Falsterbo under Skånemarknadens era för att skapa en djupare förståelse för hur myntbruket sett ut på den södra halvan av Falsterbohalvön under denna tidsperiod. Som en följd av detta har platsen delats in i tio övergripande undersökningsområden, varvid ett av dessa områden dessutom bröts ner i tre mindre delområden för vidare analys. Med utgångspunkt i dessa har sedan ett arkeologiskt rapportmaterial från platsen, som sträcker sig från 1880-2020, samlats in och sorterats utifrån områdesindelningen. Fokus har legat vid att få fatt på de områden där man finner mynt, och de områden där myntfynd inte görs. De slutsatser som har kunnat genomföras utifrån detta arbete har varit hur den överhängande delen av myntfynd har gjorts i de sydvästliga och södra delarna av det fornlämningsområde som existerar i Falsterbo. Det har dessutom kunnat argumenteras för att den nordöstra delen av fornlämningsområdet uppvisar ett relativt omfattande rapportmaterial men inga myntfynd vilket tyder på ett mindre myntbruk i den delen av fornlämningsområdet.

Utöver de slutsatser som kunnat dras gällandes myntbruk i Falsterbo har det också identifierats hur flera av gränsområdena på den södra halvan av Falsterbohalvön saknar ett mer omfattande rapportmaterial. Det är primärt i området runtomkring den medeltida borgen, Falsterbohus, som en klar majoritet av grävningarna har ägt rum i Falsterbo sedan 1880. Som en följd av detta har det även förts en källkritisk diskussion där olika argument för vidare arkeologiska insatser har lyfts fram.

Referenslista

Litteratur

Andersson, Hans (1990). *Sjuttiosex medeltidsstäder: aspekter på stadsarkeologi och medeltida urbaniseringsprocess i Sverige och Finland*. Stockholm: Riksantikvarieämbetet.

Blomqvist, Ragnar (1950). Falsterbohus. I: *Kulturens årsbok*. Lund.

Ersgård (1984). *Skanör – Falsterbo*. Stockholm: Riksantikvarieämbetet och statens historiska mus.

Ersgård, Lars (1988). ”*Vår marknad i Skåne*”: bebyggelse, handel och urbanisering i Skanör och Falsterbo under medeltiden. Diss. Lund: Univ.

Ersgård, Lars (2002). Nytt ljus över Falsterbo – arton år efter ”Medeltidsstaden”. I: Mogren, Mats (red.) (2002). *Märkvärt, medeltida: arkeologi ur en lång skånsk historia*. 1. [uppl.] Stockholm: Riksantikvarieämbetets förl.

Hallberg, Göran & Pulsiano, Phillip (red.) (1993). *Medieval Scandinavia: an encyclopedia*. New York. Garland.

Ingvardson, Gitte Tarnow (2010). *Møntbrug – Fra vikingetid til vendertogter*. Aarhus Universitetsforlag.

Otryckta källor

Antikvarisk-Topografiska Arkivet

Söderberg, S. *Tyska kyrkan i Falsterbo*. 1899-1900. Otryckt manus. Antikvarisk-topografiska arkivet. Riksantikvarieämbetet, Stockholm.

Fornsök

Falsterbo 8:1, L1989:3347, Falsterbo 9:1, L1989:3785

Skanör m. Falsterbo 11:1, L1989:4770, Skanör m. Falsterbo 15:1, L1989:4844, Skanör m. Falsterbo 15:2, L1989:5356, Skanör m. Falsterbo 15:3, L1989:5431, Skanör m. Falsterbo 15:4, L1989:5433, Skanör m. Falsterbo 15:5, L1989:4714, Skanör m. Falsterbo 16:1, L1989:5436

Hemsidor/Internetkällor

Samla, Riksantikvarieämbetet - Falsterbo 2:1, Katalin Schmidt Sabo, 2006:9

Skånearkeologis hemsida - Falsterbo 8:13, Per Sarnäs, 2017:6, Falsterbo 9:75, Per Sarnäs, 2017:19, Falsterbo 9:33, Per Sarnäs, 2017:21

Lunds Universitets Historiska Museum

LUHMs myntinventarium för Falsterbo

Falsterbo 9:82, Petra Lundström, 2007:022, Arkeologisk förundersökning i form av schaktövervakning, Malmö Kulturmiljö

Stadsregister (SR), registerblankett 1, 3, 30, 32, 36, 40, 55, 57, 58, 66, 75, 82, 110, 113

Stockholms universitet/Stockholm University
SE-106 91 Stockholm
Telefon/Phone: 08 – 16 20 00
www.su.se

Stockholms
universitet